

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Dějiny obce Mařatice 1918–1947

Bakalářská diplomová práce

Gabriela Taláková

Vedoucí bakalářské diplomové práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 22. 4. 2013

.....

OBSAH

Úvod	4
1 Historie obce do vzniku Československa	6
2 Neklidné roky po vyhlášení samostatného Československa	8
2.1 Reakce na převrat 28. října 1918 v Uherském Hradišti a Mařaticích	8
2.2 Provizorní polní letiště v Mařaticích.....	9
2.3 Změna obecní samosprávy a první volby	11
2.4 Nezdařilý komunistický puč	12
3 Meziválečná léta v obci	15
3.1 Stavba školy	15
3.2 Elektrifikace obce	18
3.3 Vztahy s Uherským Hradištěm	21
3.4 Obecní volby v meziválečném období	24
3.5 Přípravy na válku a reakce na Mnichov	25
4 Druhá republika a válečná léta	30
4.1 Krátká existence druhé republiky	30
4.2 Obsazení českých zemí německými vojsky	31
4.3 Odboj a perzekuce	34
4.4 Správa obce za okupace	36
4.5 Připojení Mařatic k Uherskému Hradišti	38
4.6 Osvobození	40
5 Od osvobození k definitivnímu sloučení s Uherským Hradištěm	44
6 Významné stavby na území Mařatic	49
6.1 Kostel Nanebevzetí Panny Marie a hřbitov	49
6.2 Sklepy ve Vinohradské ulici	50
Závěr	52
Seznam pramenů	53
Seznam literatury	55
Resumé	56
Anotace	57

Úvod

Mařatice leží v těsném sousedství města Uherského Hradiště. Již 65 let tvoří jednu z jeho městských částí, ale do konce roku 1947 byly samostatnou obcí s vlastní samosprávou a dokonce i dvěma průmyslovými podniky – cihelnou a výrobnou kočárů. O Mařaticích nebyla doposud napsána žádná samostatná publikace, která by se podrobněji věnovala jejich vývoji v období od vzniku Československa do sloučení s městem. Pouze nejstarší dějiny obce, kulturní památky, vinné sklepy a průmyslové podniky Mařatic si našly své místo v několika publikacích a odborných článcích. Rozhodla jsem se proto popsat události v této původně samostatné obci v posledních třech desetiletích před sloučením, s cílem zmapovat kousek historie mého rodného místa.

Vzhledem k obsáhlosti tématu se zaměřím především na politické dějiny obce. O hospodářských a kulturních událostech se zmíním jen okrajově. Současně uvedu i vliv celorepublikového dění a jeho dopady na vývoj v obci.

Práce je rozčleněna na šest kapitol a několik podkapitol. První kapitola obsahuje stručný vývoj obce od prvních zmínek o její existenci až do vyhlášení Československa. Druhá a třetí kapitola pojednává o vývoji obce během první republiky. Ve čtvrté kapitole se zaměřuji na válečná léta, první prozatímní připojení k Uherskému Hradišti a osvobození obce. Pátá kapitola popisuje, jak se obyvatelé obce vyrovnali s následky okupace, a uzavírá samostatný vývoj Mařatic. Poslední kapitola je věnována významným stavbám, které se v Mařaticích nacházejí.

Hlavním zdrojem informací o dění v Mařaticích jsou následující prameny: obecní kroniky, městské kroniky, protokoly obecního zastupitelstva a úřední spisy. Obecní kroniky, pečlivě sepsané učitelem Antonínem Mrkvou, zachycují dějiny Mařatic od 13. století do konce roku 1947. Oproti pramenům úřední povahy popisují politické, hospodářské a kulturní události, činnost občanských sdružení, ale také nálady a postoje obyvatelstva k významným událostem nejen v obci, ale i v republice. Protokoly obecního zastupitelstva (později místního národního výboru) a úřední spisy zachycují zejména záležitosti dotýkající se správy obce, ale i vzájemné neshody a sváry mezi občany.

Jak jsem již zmínila na začátku, publikací, věnujících se Mařaticím, není mnoho. Pro získání základních faktografických údajů mi posloužil *Historický místopis Moravy a Slezska 1848–1960*. Další zdroje, ze kterých jsem čerpala, jsou:

Uherskohradištsko, kde se nachází stručné pojednání o nejstarších dějinách obce, a *Uherské Hradiště – královské město na řece Moravě*, kterou jsem použila vedle městské kroniky pro porovnání vývoje událostí v obci a ve městě. Informace o významných stavbách na mařatickém katastru jsem čerpala z odborných článků a z publikace *Mařatice-Vinohrady. Ze života vinařské dědiny*, kde je zdůrazněna role, jakou hrálo vinařství v hospodářském životě obce. Ostatní použitá literatura posloužila pouze k dokreslení celorepublikového vývoje ve sledovaném období.

1 Historie obce do vzniku Československa

Historické jádro Mařatic se nachází 2 km na východ od města Uherského Hradiště. Vesnice se v průběhu staletí rozrostla a dnes splývá s městem, jehož částí se v roce 1948 stala. První písemná zmínka o Mařaticích (tehdy psáno Mařetice) se nachází v listině velehradského kláštera z roku 1220. V ní je uveden záznam o odkoupení Mařatic a dalších okolních vesnic od olomouckého biskupa. Poddanský svazek mezi Mařaticemi a Velehradem trval až do poloviny 15. století, kdy byla obec zastavena bohatému hradištskému měšťanu.¹

Husitské války a následné boje mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem se dotkly nejen Uherského Hradiště, ale i okolních vesnic. Uherské Hradiště po válkách s Korvínem posílilo své pozice a pod jeho vliv se začaly dostávat vesnice, které předtím patřily velehradskému klášteru. Počátkem 16. století byl uzavřen smluvní svazek mezi Uherským Hradištěm a Mařaticemi. Vesnice byla povinna odvádět městu roční dávky ve formě naturálií a jiných povinností. Bohatí hradištsí měšťané si začali zakládat vinohrady na Bílé hoře, která se později stala součástí Mařatic.² Již v této době tedy můžeme vidět, jak se pozornost města pomalu upírala k vesnici, která se nacházela v jeho sousedství a skýtala příležitosti pro podnikavé měšťany zejména v oblasti vinařství.

Hlavní slovo v obci měl až do roku 1848 rychtář, kterého jmenovala vrchnost, a konšelé. Rychtář měl právo soudit menší hrdelní spory v obci, trestat tělesnými tresty i pokutami neposlušné poddané, vybíral daně a svolával na robotu. Vedle rychtáře byl v obci také purkmistr, kterého si volili sami usedlíci a vrchnost ho schvalovala. Purkmistr vykonával práce notářské, zapisoval do obecní knihy svatební smlouvy, poslední vůle, koupě atd. V roce 1848 se změnila celá obecní správa. Vrchnost již nevolila rychtáře, právoplatným obecním zastupitelstvem se stal obecní výbor a představenstvo. Výbor měl v Mařaticích 24 členů, do něhož se volilo ve třech sborech, které byly složeny dle majetku. Představenstvo volil výbor, skládalo se ze starosty a obecních radních. Volební právo neměli všichni obyvatelé obce – ženy mohly volit jen tehdy, pokud vlastnily nějaký majetek a i tak

¹ Státní okresní archiv Uherské Hradiště (dále jen SOkA UH), fond archiv obce Mařatic (dále jen fond AO Mařatic), kart. kovová skříň, inv. č. 1, *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 10. Dále jen: *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*.

² NEKUDA, Vladimír a kol.: *Uherskohradištsko*. 2. vyd. Brno 1992, s. 571.

potřebovaly plnomocníka.³ Toto schéma obecní správy se v obci udrželo až do vyhlášení samostatného Československa.

První světová válka, která vypukla v roce 1914, přerušila poklidný vývoj vesnice. Poté, co byla většina mužů odvelena na frontu, zůstala starost o domácnosti a polnosti na ženách, které musely zastat i mužské práce. Postupem času začal být nedostatek potravin, které byly vyhrazeny pro rakousko-uherskou armádu. Vesničané se snažili ukrýt zásoby obilí do různých skrýší, jejichž hledáním a nahlášením úřadům bývali pověřováni komisaři. Na obec dále těžce doléhaly nucené válečné půjčky, které v průběhu války neustále narůstaly – v prvních letech uhradila obec půjčku ve výši 5 000 Kč, roku 1916 půjčka činila již 28 000 Kč. Mařatice také musely poskytnout karanténní stanici pro haličské uprchlíky. Přes 4 000 uprchlíků bylo ubytováno ve Stanclově cihelně. Ti, kteří se do cihelny nedostali, našli přístřeší u vesničanů. Poté, co mezi uprchlíky vypukly nemoci, byl jim zakázán vstup do vesnice, aby se zabránilo rozšíření epidemie. Po zhroucení ruské fronty byli uprchlíci odváženi do svých domovů.⁴

Výše popsané válečné strádání vedlo k nespokojenosti s pokračováním války a touze po míru, který by přinesl vesnici opět prosperitu. Dne 28. října 1918 došlo v Praze k převratu, kdy bylo vyhlášeno odtržení od habsburské monarchie.

³ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 101–103.

⁴ *Tamtéž*, s. 131–140.

2 Neklidné roky po vyhlášení samostatného Československa

Rozpad Rakousko-Uherska a následné zastavení válečných akcí nepřineslo okamžité uklidnění do života Mařatic. Naděje na návrat k poklidnému životu v obci, která byla vzbuzena převratem 28. října 1918, brzy vyprchala. Kvůli neklidné situaci na Slovensku bylo na území obce vybudováno polní letiště. I přes popularitu, které se těšilo, dokazovalo, že problémy nově vzniklého státu neskončily vyhlášením samostatnosti. Horší důsledky na nálady obyvatel ale měla nezlepšující se sociální situace. Špatné hospodářské podmínky způsobily příklon několika občanů k radikálnímu levicovému křídlu sociální demokracie, která se na konci roku 1920 pokusila provést komunistický puč. V následujících podkapitolách se zaměřím na události v obci, které se staly v prvních letech po vzniku Československa.

2.1 Reakce na převrat 28. října 1918 v Uherském Hradišti a Mařaticích

Zpráva o vyhlášení samostatného československého státu dorazila do Uherského Hradiště dne 28. října ve večerních hodinách. Starosta města, František Beneš, pobýval v té chvíli ve vinném sklepě v Mařaticích. Hned poté, co se dozvěděl novinu, vrátil se do města a nechal zde vylepit plakáty, které oznamovaly vznik Československa. Obyvatelé města přijali tuto zprávu s nadšením. Strhávali symboly habsburské monarchie a německé nápisy, na radnici byly vyvěšeny prapory v národních barvách, vojáci se zbavovali rakouských kokard a nahrazovali je slovanskou trikolorou. Socha císaře Františka Josefa I., která stála v městském parku, byla povalena na zem.⁵

V Mařaticích vládla mnohem umírněnější nálada. Vesničané přijali odtržení od Rakousko-Uherska bez vzrušení a v obci nedošlo k žádným velkolepým oslavám. Jen pár občanů se připojilo ke slavení ve městě.⁶ Rozdílný postoj obyvatel města a vesnice je pochopitelný. V Mařaticích se živila většina obyvatel zemědělstvím a na kulturní život, který by pozvedl národní uvědomění, nebyl čas. Ani napětí mezi Čechy a Němci nemělo důvod se ve vesnici rozvinout, protože v prvních desetiletích 20. století zde žilo čistě české obyvatelstvo.⁷ Vyhlášení samostatného

⁵ SOkA UH, fond archiv města Uherské Hradiště III (dále jen: AM UH III), kart. 1, inv. č. 1, *Kronika Uherského Hradiště (1931–1933)*, s. 191. Dále jen: *Kronika Uherského Hradiště (1931–1933)*.

⁶ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 142.

⁷ BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 (okresy Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov)*, VIII. sv. Ostrava 1982, s. 46. Dále jen: BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 (okresy Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov)*.

státu vnímali vesničané spíše jako konec válečných útrap a rodiny se těšily na návrat přeživších členů z fronty.

Slovácké noviny, vycházející v uherskohradištském okrese, informovaly čtenáře o nejaktuálnějších nařízeních Národního výboru v Praze a vyzývaly obyvatele k udržení pořádku. Na rolníky bylo apelováno, aby odevzdávali přebytky potravin a tím zabránili hladovým bouřím ve městech. Ke zmírnění obav rolníků, kteří se neradi loučili se zásobami, slibovali dodávky ze Švýcarska, jen co se situace uklidní.⁸ V prvních týdnech po převratu se tedy situace v zásobování pro vesnické obyvatelstvo nezlepšila. Dovolávání se vlastenecké povinnosti mohlo nalézt odezvu pouze u pár jedinců, kteří se zajímali o politiku. Zbytku venkovanů šlo především o uživení svých rodin a výzvu k odevzdání nadbytečných potravin stěží přijali s radostí.

Vznik Československa neprobíhal bez problémů. Němci v pohraničí se pokusili odtrhnout od nově vzniklého státu, ale jejich pokus potlačila armáda. Větší těžkosti představovalo připojení Slovenska, kterého se Maďaři odmítali vzdát.⁹ Nesnáze s jeho připojením ke zbytku státu vedly ke zřízení Zvláštního velitelství československých vojsk na Slovensku pod velením podplukovníka Štiky, jež mělo stanoviště v Uherském Hradišti. Svou roli sehrálo i polní letiště v Mařaticích, které vzniklo koncem roku 1918.¹⁰

2.2 Provizorní polní letiště v Mařaticích

Nařízením ministra národní obrany Václava Klobáče ze dne 29. 12. 1918 bylo rozhodnuto o zřízení letišť v Praze-Vysočanech, Pardubicích, Olomouci a také prozatímního letiště v Mařaticích, které mělo být později přemístěno do Brna. Pro účely letiště sloužila část polní plochy sousedící s městem, ohraničena řekou Moravou a silnicí vedoucí z Uherského Hradiště do Mařatic. Délka pozemku byla asi 830 metrů, šířka činila 492 metrů. Později vznikla na této ploše kasárna.¹¹

⁸ *Československý stát*. Slovácké noviny, č. 58, 6. 11. 1918, s. 1.

⁹ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl. Praha 1992, s. 161–162. Dále jen: BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl.

¹⁰ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*. In: ČOUPEK, Jiří a kol.: *Uherské Hradiště – královské město na řece Moravě*. Uherské Hradiště 2007, s. 282, 285. Dále jen: ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*.

¹¹ HUBÁČEK, Jan: *Letiště v Uh. Hradišti – Mařaticích*. Slovácko, roč. 49, 2007, s. 275–277.

K vybudování polního letiště v Mařaticích přispěla přítomnost vojska v Uherském Hradišti, které bylo pověřeno obsazením Slovenska. Štáb vojska si uvědomoval nutnost letiště nedaleko slovenského území, na kterém by přistávala letadla provádějící průzkum a případně bojové akce na Slovensku. Město nemohlo poskytnout vhodné pozemky, proto bylo letiště zřízeno na pozemcích Mařatic.

Jak vypadalo dění na mařatickém letišti se můžeme dozvědět z vyprávění Oldřicha Buriana (zaznamenaného Janem Hubáčkem), jehož otec na letišti pracoval:

„Na obrovské travnaté louce na Záповědi vyrostly vojenské stany a celtové hangáry. Vojáci, ještě ve starých uniformách, dováželi z nádraží křídla a trupy letadel, mnohdy poškozených, a v hangárech i pod širým nebem je montovali, opravovali a na louce na rozjezdové trati je zalétávali. Italské a rakouské označení přetírali československými trikolorami. Letiště, létající stroje i vojáci leteckého personálu byli středem zájmu dědiny i blízkého města. Děti i vážení občané od rána do večera okukovali provizorní letiště. Letci i letecký personál se družili s civilním obyvatelstvem. Každou neděli byl volný přístup na letiště. Jednu neděli uspořádali velitelé i letecký den – piloti, ostřílení vojáci z front, předváděli na jedno- i dvouplošnicích své letecké umění.“¹²

Dozvídáme se, že letecký personál měl na novém letišti plné ruce práce. Většina strojů byla převzata z rakousko-uherské armády a musela být nejdříve opravena, než se s nimi vzlétlo. Armáda se uchýlila k tomuto řešení, protože se snažila dostat Slovensko pod kontrolu co nejdříve a na výrobu nových letadel neměla mnoho času. Zájem, jenž letiště vyvolalo u obyvatel jak vesnice, tak města, je pochopitelný. Mnoho z nich mělo příležitost vidět poprvé v životě zblízka letadlo, které stále představovalo nový způsob přepravy, a sledovat umění pilotů, o němž se předtím nanejvýš dočetli v novinách. Letiště tak přineslo oživení do života vesničanů i vítané rozptýlení po válečných letech.

1. letecká setnina prováděla při obsazování Slovenska hlavně pozorovací lety, kdy zjišťovala pozice a pohyby nepřátelských vojsk. Poté, co pozemní jednotky dosáhly Košic, se 1. letecká setnina přesunula z Mařatic do Košic. Důvodem byl nedostatečný dolet strojů Brandenburg. Z mařatického letiště se stala pouze letecká

¹² Tamtéž, s. 278.

provizorní stanice s nepočatným personálem. V červnu 1919 se do Mařatic přesunula 2. polní letecká setnina z Košic, aby mužstvo načerpalo nové síly a její letadla byla opravena. Později její letci zajišťovali spojení mezi rozdělenými pozemními jednotkami u Užhorodu. Rozkazem velitele Leteckého sboru z 5. srpna 1919 se zde začala formovat letecká setnina SPAD č. 2 (stíhací československá letecká setnina), podléhající letecké setnině v Olomouci. Stroje typu SPAD však byli náchylné k poškození na měkkém podmáčeném povrchu letiště a řeka Morava navíc hrozila možností zaplavení areálu. Kvůli těmto důvodům byla setnina dne 8. září 1919 přesunuta do Nitry a na letišti ustal pravidelný letecký provoz.¹³

Letiště v Mařaticích splnilo roli, pro niž bylo určeno. Vzhledem ke svému vybavení a riziku záplav mělo význam jen po dobu osvobození Slovenska. I přes dočasný letecký provoz patřilo k nejstarším letišťům a podílelo se na formování prvních leteckých jednotek na československém území.

2.3 Změna obecní samosprávy a první volby

Novým zákonem Národního shromáždění byla změna volebního práva do obcí. Volby byly tajné. Volební právo měli všichni občané československé republiky po dosažení 21 let bez rozdílu pohlaví, kteří pobývali v obci aspoň tři měsíce a nepřišli o volební právo. Do zastupitelstva se volili občané bydlící v obci nejméně dva roky. Starostou nebo radním se mohla stát i žena.¹⁴

První obecní volby dle nového zákona se konaly v Mařaticích dne 15. června 1919. Nejvíce hlasů obdržela sociální demokracie (412 hlasů), druhá skončila agrární strana (106 hlasů) a třetí strana domkařů a dělníků (93 hlasů). Dle poměru odevzdaných hlasů získala sociální demokracie v obci 12 mandátů v obecním zastupitelstvu, zbývající dvě strany každá po třech mandátech.¹⁵ Podle kronikářského záznamu to vypadá, jakoby vybraní občané kandidovali jen za tři výše uvedené politické strany. Žádná z jiných stran totiž neobdržela ani jeden hlas. Dokonce ani strana lidová, přestože většina obyvatel obce se hlásila k římsko-katolické církvi.¹⁶

¹³ Tamtéž, s. 278–279.

¹⁴ *Volební právo do obcí*. Slovácké noviny, č. 64, 4. 12. 1918, s. 1.

¹⁵ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 104.

¹⁶ BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 (okresy Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov)*, s. 46.

Novým starostou, zvoleným obecním zastupitelstvem, se stal Jan Masařík. Obsah jeho prvního proslovu před zastupitelstvem je zaznamenán v protokolech obecního zastupitelstva:

„Po zahájení porady ujal se slova nově zvolený starosta obce p. Jan Masařík. Děkuje předem za důvěru, jež mu prokázali tím, že jest mu svěřen úřad starostovský. Ví, že podjímá se úkolu velmi důležitého, také však obtížného, hlavně pro něho, jelikož dosud jest v záležitostech obecních nezkušený. Má však vůli starati se o obec by vzkvétala, a také rány válečnou dobou utrpěné, aby aspoň částečně byly zaceleny. Jelikož sám není sto, by úřad jemu svěřený mohl zastávati, žádá přítomné, by jej podporovali v jeho dobrých snahách, a tak zajisté vše se dařiti bude; hlavně obrací se na stranu rolníků a domkařů a žádá je, by snad nemařili práci jeho, že chce kráčet cestou přímou neohlížeje se přitom na žádnou stranu politickou. Jeho metou jest práce a zase práce dle příkladu velikána našeho presidenta Masaryka.“¹⁷

Nový starosta sice zmiňuje svou politickou nezkušenost, ale zároveň prokazuje prozíravost, když vyhlašuje nestrannost, aby nedocházelo v zastupitelstvu ke zbytečným rozepřím. Vůbec poprvé se v oficiálních obecních záznamech vyskytuje jméno prezidenta Masaryka, který je vyzdvihován jako vzor.

Volby představovaly definitivní odpoutání se od samosprávy z dob rakousko-uherské monarchie. Obecní výbor byl nahrazen obecním zastupitelstvem a na přední místa v obci se dostali noví lidé. Než se však mohla otevřít cesta pro rozvoj obce v meziválečném období, musel být potlačen pokus o komunistický puč.

2.4 Nezdařilý komunistický puč

Skončení války nepřineslo ihned zlepšení sociálních podmínek obyvatel, jak mnozí s nadějí očekávali. Nedostatek potravin přetrvával a díky rostoucí nespokojenosti se začaly projevovat ohlasy bolševické revoluce v Rusku. Sociální demokracie se stala nejsilnější stranou v mnoha obcích na Uherskohradištsku. V jejích řadách se nacházeli i radikální členové, kteří se snažili prosadit komunistické myšlenky. V červnu 1920 získala ve straně na Uherskohradištsku

¹⁷ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 4. července 1919.* In: SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 1, inv. č. 6, Protokolární kniha obecního výboru a obecního zastupitelstva (1918–1922).

převahu levicová platforma vedená Bohuslavem Grebeníčkem, starostou z Jalubí, Janem Macenaurem z Uherského Hradiště, Čěnkem Zichem z Mařatic, Antonínem Ertlem z Kunovic a učitelem Rudolfem Filipem ze Starého Města. Tato skupina se ve dnech 13. – 14. prosince 1920 pokusila převzít moc ve městě.¹⁸

Jak probíhal pokus o puč v Mařaticích, je popsáno v kronice obce:

„V Uh. Hradišti pořádala komunistická strana tajné schůze, na nichž vůdcové hnutí brojili proti republikánským řádům a neustále připomínali svolaným důvěrníkům odpovědnost, jakou mají před budoucím pokolením. Byli ustanoveni jednotlivci, kteří měli převzít do svých rukou veřejné úřady po obsazení města. Zvláště noc před osudným dnem byla v naší obci prožita v rozechvění a horečných přípravách. Měl býti zvolen vůdce průvodu do města. Zvolený zdráhal se však funkci přijmouti. Tu pravil mu soudruh: „Pamatuj, když se puč podaří, budeš první pověšen!“ Nemoha se tedy jiným způsobem zbýti odpovědnosti a ujíti samozřejmým nepříjemným následkům při nezdaru puče, zpil se smutný ten hrdina do němoty, že nemohl ani na nohou státi. Jiný oblékl si zase 2 trika a silný kabát a loučil se se ženou: „S Bohem, možná že se už víc vidět nebudem!“

Objednaný trubač měl brzy ráno troubiti na poplach. Cizí organisátor přišel ještě v noci udílet poslední rozkazy a podnítiti a vzpružiti myslí. Štěstí však puči nepřálo. V 5 hod. ráno přišla do obce depeše, že je vše vyzrazeno, aby se nikam nechodilo.“¹⁹

Občané Mařatic měli být vybranými spoluobčany vedeni do města a podpořit zdárné provedení puče. V samotných řadách pučistů však nevládla pevná kázeň. Vybraný vůdce průvodu se zalekl odpovědnosti, která by na něm spočívala, a trestů, jež by následovaly v případě neúspěchu převratu, a raději se opil, aby nebyl schopen ráno nikam jít. Po zjištění o vyzrazení puče se ti, kdo se plánovali puče zúčastnit, rozhodli nikam nechodit, protože nechtěli riskovat střet s ozbrojeným a připraveným četnictvem.

Pokus o obsazení Uherského Hradiště se i přes vyzrazení přece jen konal. Obyvatelé Starého Města se pokusili proniknout do města. Dav byl zastaven členy Sokola pod vedením Martina Janíka, kteří vypomáhali četnictvu a hlídali přístupy

¹⁸ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*, s. 287.

¹⁹ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 146–147.

k městu. Za podmínky, že se lidé rozejdou, byla do města vpuštěna deputace mířící k okresní politické správě. Sokolská hlídka i přesto byla napadena. Stačilo pár varovných výstřelů a protestující se na chvíli rozprchli. Poté došlo k vyjednávání a členové Sokola slíbili složit zbraně, když se dav rozejde. Po rozeznání shromážděného lidu nastalo zatýkání původců puče, byly provedeny domovní prohlídky a zabavování zbraní, které někteří sami ze strachu odevzdávali.²⁰

Komunistický puč skončil neúspěchem. Tento výsledek lze přičíst připravenosti obránců Uherského Hradiště, ale také neschopnosti radikální levice přivést na svou stranu obyvatele okolních vesnic a zapojit je efektivně do převratu. Příklad Mařatic ukazuje, že i přes sympatie, které někteří pociťovali k plánovanému puči, nebyli vesničané ochotni položit svůj život za věc, jež považovali po vyzrazení za ztracenou.

Neúspěšný puč završil období nejistoty, které v obci po skončení války panovalo. Obyvatelé si na pár let mohli odpočinout od převratných změn, kterých byli za poslední léta po vzniku Československa svědky. Následující mírová léta poskytla obecnímu zastupitelstvu dostatek příležitostí k rozvoji a zvelebení obce.

²⁰ *Kronika Uherského Hradiště (1931–1933)*, s. 232–235.

3 Meziválečná léta v obci

Uklidnění vnitřních poměrů v Československu a nástup hospodářské konjunktury se pozitivně odrazili i v Mařaticích. Začátkem třicátých let byla postavena nová škola, protože stará školní budova nemohla poskytnout dostatečné prostory všem dětem školou povinných. Dále se vedení obce rozhodlo přikročit k zavedení elektrického osvětlení ulic a domů, aby se zvýšila bezpečnost a životní úroveň obyvatel. Změny nastaly i ve vztahu k městu. Uherské Hradiště začalo projevovat zájem o obecní pozemky, nacházející se v sousedství města a vytrvale žádalo obec o jejich prodej.

Poklidný život obce byl ve druhé polovině třicátých let narušen díky narůstajícímu nebezpečí ze strany nacistického Německa. Napětí vyvrcholilo mnichovskou dohodou, která rozbila první republiku. Nyní detailněji popíši výše uvedené změny a vývoj obce do vypuknutí druhé světové války.

3.1 Stavba školy

Plány na stavbu nové školní budovy existovaly již před vypuknutím první světové války, ale kvůli válečnému konfliktu se od jejich realizování upustilo. Ani neklidná doba, následující po vzniku Československa, výstavbě nepřála, a proto se občané obce museli spokojit se starou školní budovou, poskytující žákům pět tříd k vyučování.²¹ Nespokojenost se stávajícím poměry však přetrvávala, zejména kvůli zvyšujícímu se počtu žáků, pro které nebyl ve škole dostatek místa. Některé děti proto navštěvovaly obecné školy v Uherském Hradišti. Nemohlo se jednat o zanedbatelný počet, protože městská rada zaslala v roce 1922 obecnímu zastupitelstvu list, v němž odmítla přijímat do škol ve městě přespolní děti. Jako důvod k tomuto kroku byl uveden značný počet žáků ve třídách, což znemožňuje efektivní výuku.²² Ve městě nastal stejný problém jako v Mařaticích a vedení obce si stále více uvědomovalo nutnost výstavby nové školní budovy, jež by poskytla lepší studijní podmínky než škola stávající.

Obecní zastupitelstvo se zabývalo otázkou vybudování nové školy od druhé poloviny 20. let. Nejdříve zamýšlelo využít ke stavbě poupravené staré plány z roku

²¹ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 112.

²² *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 22. července 1922*. In: SOkA UH, fond AO Mařatic, kart. 1, inv. č. 6, Protokolární kniha obecního výboru a obecního zastupitelstva (1918–1922).

1913, ale po konzultaci se stavebním radou od tohoto nápadu upustilo.²³ K myšlence použití již zhotovených plánů mohla představitel obce přivést snaha ušetřit a začít co nejdříve se stavbou. Bohužel jim využití těchto plánů nebylo doporučeno, a tak přípravné práce na stavbě musely začít úplně od začátku.

I přes učiněné první kroky neprobíhalo realizování výstavby dosti rychle. Největší překážku představoval nedostatek financí, a proto bylo nutné nejdřív sehnat od Rolnické záložny v Uherském Hradišti půjčku ve výši 300 000 Kč.²⁴ Nejednalo se o zanedbatelný finanční obnos a lze tedy pochopit snahu vybrat co nejlevnější stavební firmu. Výstavbou školy byla hlasováním členů zastupitelstva zvolena firma Otakara Jedličky z Uherského Hradiště.²⁵

Práce ve vnitřních prostorech nové budovy byla zadána převážně místním řemeslníkům a rovněž úpravu terénu kolem školy prováděla obec ve vlastní režii. Stavba byla dokončena v roce 1931 a celkový náklad na ni představoval 691 008 Kč.²⁶ Stavba školy zvýšila zadluženost obce, ale zároveň poskytla vítanou možnost výdělků řemeslníkům v době, kdy se v Československu začala projevovat hospodářská krize.

Zastupitelstvo obce se obrátilo na kancelář prezidenta republiky se žádostí, aby novostavba mohla nést název Masarykova škola. Pár dní před slavnostním předáním budovy došla telegrafická zpráva, která vyhověla dané žádosti.²⁷ Tímto pojmenováním projevil vedení obce úctu prvnímu prezidentovi Československé republiky.

Slavnostní předání budovy proběhlo 30. srpna 1931. Průběh akce je popsán v obecní kronice:

„Předání školy dne 30. srpna bylo velmi slavnostní za přítomnosti nejen místního ale i okolního obyvatelstva. Sloužena mše sv. po té škola vysvěcena. Z balkonu promluvil nejprve okr. šk. inspektor J. Bureš o významu a účelu nové demokratické

²³ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 28. října 1927.* In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 1, inv. č. 7, Protokolní kniha obecního zastupitelstva (1922–1928).

²⁴ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 16. února 1929.* In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 1, inv. č. 7, Protokolní kniha obecního zastupitelstva (1922–1928).

²⁵ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 16. srpna 1930.* In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 1, inv. č. 8, Protokolární kniha o schůzích obecního zastupitelstva (1929–1933).

²⁶ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 113.

²⁷ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 25. srpna 1931.* In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 1, inv. č. 8, Protokolární kniha o schůzích obecního zastupitelstva (1929–1933).

školy a na konec poděkoval občanům za oběť, již přinesli svým dětem. Starosta obce Jos. Dostálek ocenil zásluhy všech, kteří se o uskutečnění stavby přičinili, načež předal klíče od školy p. předsedovi místní školní rady, Fr. Bráblíkovi. Tento zdůraznil ve své řeči význam vzdělání pro náš národ v minulosti a projevil přání, aby škola plnila své vznešené poslání a měla vždy na paměti prospěch malého, prostého lidu, jenž si nemůže dopřát vzdělání na vyšších školách. Ubezpečil učitelstvo, že bude ve svých dobrých snahách občanstvem podporováno. Klíče od školy předal potom říd. uč. Antonínu Mrkvovi, který, ač ještě nebyl ustanoven, přece byl obecní radou na slavnost pozván... Odpoledne konán slavnostní průvod školní mládeže, hasičů a spolků, v němž se zvláště pěkně vyjímali chlapci a děvčata v krojích. Potom následovala veselice s tancem v obou místních hostincích.²⁸

Můžeme vidět, že náboženské cítění místního obyvatelstva nezmizelo, navzdory odklonu od římsko-katolické církve, který nastal po vyhlášení republiky. Vysvěcení novostavby bylo stále považováno za samozřejmost. Důležitost vzdělání pro občany vesnice je vyzdvihována v projevech okresního školního inspektora a pana předsedy místní školní rady. Slavnostní předání také poskytlo vítanou příležitost k oslavám.

Radost z nové školní budovy brzy narušil spor mezi obcí a sdružením stolařů v Mařaticích. Stolaři podali na obec stížnost, že dluží jejich sdružení peníze za odvedenou práci.²⁹ Obec se proti tomu ohradila a poukazovala na neuspokojivé provedení práce – zejména zhotovení lavic bez kování. Stolaři připustili, že na některých lavicích mohou být vady a svolili k nové kolaudaci, ale nadále trvali na splacení dlužné částky.³⁰ Spor se protáhl až do poloviny roku 1933. Vítězně z něj vyšla obec.³¹ Tato soudní pře dokazuje, že výstavba školy neprobíhala bez problémů a obec byla velmi opatrná ve vyplacení peněz řemeslníkům, i když se jednalo o místní sdružení.

²⁸ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 113–114.

²⁹ *Dopis advokáta Jana Ševčíka adresovaný obecní radě Mařatic ze dne 13. prosince 1932*. In: SOkA UH, fond AO Mařatic, kart. 15, inv. č. 79, Stavba školy (1907–1931).

³⁰ *Dopis stolařů adresovaný obecní radě Mařatic ze dne 30. prosince 1932*. SOkA UH, fond AO Mařatic, kart. 15, inv. č. 79, Stavba školy (1907–1931).

³¹ *Usnesení o vyřešení sporu ze dne 8. dubna 1933*. In: SOkA UH, fond AO Mařatic, kart. 15, inv. č. 79, Stavba školy (1907–1931).

Postavením nové budovy začala stará škola postrádat smysl, protože děti od roku 1931 navštěvovaly pouze nově postavenou školu. Prostory staré školy byly i přesto upraveny a v jedné části se zabydlel správce školy. Zbylé místnosti připadly obecní kanceláři (do té doby se nacházela v hostinci), místní knihovně a ve velké učebně se nově konaly schůze obecního zastupitelstva.³² Stará budova tak získala nové využití. Předešlo se tím i postupnému chátrání stavby a místní knihovna a obecní zastupitelstvo získaly vhodnější místnosti pro svou činnost.

Vybudování nové školy patří k nejdůležitějším rozhodnutím obecního zastupitelstva v meziválečném období. Obyvatelé obce dokázali, že jim není lhostejné vzdělávání jejich potomků i za cenu značného finančního zatížení obce. Místní děti od té doby navštěvovaly školu, která jim byla schopna poskytnout dostatek místa pro výuku a lepší podmínky ke studiu.

3.2 Elektrifikace obce

Ve stejném roce, ve kterém byla dokončena stavba nové školy, byla provedena kolaudace elektrické sítě. Konečné rozhodnutí k uskutečnění elektrifikace obce přišlo po několika letech intenzivních jednání na schůzích obecního zastupitelstva.

Elektrická energie představovala nový způsob osvětlení a rovněž pohonnou sílu. Využívala se od konce 19. století, ale k jejímu zavádění do československých měst a obcí došlo až v průběhu dvacátých a třicátých let 20. století.³³ Vesnické obyvatelstvo si zachovávalo konzervativní postoj k této vědecké novince, ale bylo ochotné nechat se poučit o jejich vlastnostech. O tom svědčí i přístup vedoucích představitelů Mařatic. Roku 1921 se v Uherském Hradišti konala schůze starostů okolních obcí, na které se řešilo zavedení elektrického proudu. Mařatice se rozhodly, že k elektrifikaci obce prozatím nepřistoupí. Zároveň však obecní zastupitelstvo projevilo ochotu vyslechnout si odborníka, který by jim vše podrobně vysvětlil.³⁴ Toto rozhodnutí ukazuje, že elektrifikace nebyla počátkem dvacátých let považována za prioritu, neboť místní obyvatelé věděli jen velmi málo o výhodách užívání elektřiny a nebyli ochotni investovat do neznámé novinky.

³² *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 114.

³³ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s. 181.

³⁴ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 12. ledna 1921*. In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 1, inv. č. 6, Protokolární kniha obecního výboru a obecního zastupitelstva (1918–1922).

Obec se myšlenkou elektrifikace začala více zabývat v roce 1926. Navázala kontakt se Západomoravskými elektrárnami sídlícími v Brně a zástupci obce dostali možnost se k této otázce vyslovit. Ozvaly se jak negativní, tak i kladné ohlasy. Ti, kdo odmítali zavedení elektrické sítě, argumentovali nutností vybudovat v obci nejdříve školu a chtěli počkat na subvence od státu. Naopak podpůrci elektrifikace poukazovali na výhody elektrické energie v malých živnostech, kterým přináší levnější pohonnou sílu a tím menší výrobní náklady.³⁵ Při jednání o elektrifikaci obce se projevily rozdíly mezi myšlením menších živnostníků a zbytkem zemědělsky orientovaného obyvatelstva. Živnostníci viděli v elektrické energii zdroj vyšších příjmů a byli ochotni přistoupit k zadlužení obce. Na druhou stranu konzervativněji zaměřeni obyvatelé byli více opatrní a nechtěli zvyšovat finanční zatížení obecního rozpočtu. Žádost živnostníků nebyla v tomto roce vyslyšena a jednání o elektrifikaci se přesunula na další léta.³⁶

Konečná dohoda mezi obcí a Západomoravskými elektrárnami byla uzavřena roku 1929. Nermalou roli v rozhodnutí obce uskutečnit elektrifikaci sehrálo rozhodnutí Národního shromáždění o zvýšení podpory na zavedení elektrické energie do československých vesnic. Tuto skutečnost nezapomněly Západomoravské elektrárny uvést v dopise, který zaslaly obecnímu zastupitelstvu, v němž apelovaly na zastupitelstvo, aby otázku elektrifikace opět zvažilo. Uvedly také obce v sousedství Mařatic, které na smlouvu s elektrárnami již přistoupily.³⁷ Elektrárna poskytla obci pádné argumenty, proč s elektrifikací souhlasit. Státní podpora by zbavila obec části finančního zatížení, což jistě sehrálo největší roli v rozhodnutí o přistoupení k elektrifikaci. Zmínka o dalších vesnicích měla vyburcovat zastupitele ke konečnému rozhodnutí, pokud nechtějí zůstat jedinou vesnicí v okolí bez elektrického osvětlení.

Na schůzi ze dne 20. července 1929 se obecní zastupitelstvo usneslo na elektrifikaci za podmínky, že bude zajištěna stavba školy.³⁸ Představitelé obce nechtěli dopustit, aby se kvůli nákladům na elektrifikaci upustilo od výstavby nové

³⁵ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 28. února 1926.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 1, inv. č. 7, Protokolní kniha obecního zastupitelstva (1922–1928).

³⁶ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 20. března 1926.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 1, inv. č. 7, Protokolní kniha obecního zastupitelstva (1922–1928).

³⁷ *Dopis obecnímu úřadu v Mařaticích od Západomoravských elektráren ze dne 11. dubna 1929.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 14, inv. č. 73, Elektrizace obce (1929–1940).

³⁸ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 20. července 1929.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 1, inv. č. 8, Protokolární kniha o schůzích obecního zastupitelstva (1929–1933).

školní budovy. Potřebovali se nejdříve ujistit, že Rolnická záložna v Uherském Hradišti poskytne obci půjčku na realizování obou plánů. V prosinci téhož roku byla obci schválena výpůjčka od Uherského Hradiště a podána žádost o státní subvenci.³⁹ Zajištěním všech podmínek už nic nebránilo, aby se zavedla elektrická síť.

Stavba sítě začala v roce 1930 a byla dokončena o rok později. Neprobíhala bez problémů, protože některým občanům se nelíbilo, že sloupky elektrické sítě jsou nevhodně stavěny před domovní vchody nebo na pozemcích, na nichž chtěli v budoucnosti vybudovat nové domy. Své stížnosti adresovali obecnímu zastupitelstvu, které je přetlumočilo Západomoravským elektrárnám. Ty nechaly konečné rozhodnutí na zemském úřadě v Brně, který přiznal majitelům pozemků nárok na odškodné, pokud došlo při stavbě vedení k nějakým škodám. Zamítl však přesunutí sloupů elektrického vedení na jiné pozemky, protože by se narušila stavba sítě.⁴⁰ Západomoravské elektrárny se jistě neselekaly s podobnými stížnostmi poprvé. Dalo se očekávat, že se občanům vesnice nebude zamlouvat stavba sloupů, které konzervativnější z nich mohli považovat za nebezpečné. Jejich protesty neměly šanci uspět, protože obec souhlasila se zavedením elektrifikace a výstavba sloupů elektrické sítě musela probíhat podle určitého plánu.

Na druhou stranu se našli občané, kteří požadovali rozšíření sítě i k jejich domům. Jednalo se především o obyvatele části obce zvané Vinohrady a majitele odlehlých stavení. Jako důvody pro rozšíření elektrické sítě uváděli špatný stav cesty, kvůli kterému je chůze za tmy nebezpečná, a zabezpečení majetku majitelů domů před zloději, kteří využívají nedostatečného osvětlení.⁴¹ Dochované spisy zachycují dva odlišné názory na provádění elektrifikace. Jedna skupina obyvatel protestovala proti umístění sloupů na jejich soukromých pozemcích, zatímco druhá vyžadovala rozšíření sítě až k jejich obydlím.

Kolaudace dokončené elektrické sítě proběhla 26. června 1931 za přítomnosti úředníka zemského úřadu z Brna. Finanční výlohy na elektrifikaci činily 239 141 Kč, díky státní subvenci se tyto náklady snížily o 59 790 Kč.⁴² Když vezmeme do úvahy i náklady na stavbu školy, která proběhla ve stejném roce,

³⁹ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 96.

⁴⁰ *Dopis obecní radě v Mařaticích od zemského úřadu v Brně ze dne 2. srpna 1930*. In: SOkA UH, fond AO Mařatic, kart. 14, inv. č. 73, Elektrizace obce (1929–1940).

⁴¹ *Dopis obecní radě v Mařaticích od občanů obce ze dne 6. listopadu 1930*. In: SOkA UH, fond AO Mařatic, kart. 14, inv. č. 73, Elektrizace obce (1929–1940).

⁴² *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 96.

zjistíme, že obec v tomto roce musela uhradit nemalé peněžní částky, které nebyla schopna pokrýt z obecního rozpočtu. Byla nucena půjčit si nemalé finanční obnosy u Rolnické záložny v Uherském Hradišti, což jen zvýšilo její zadluženost.

Elektrifikace napomohla modernizaci obce. Občané měli přístup k levnějšímu zdroji energie a také se zvýšila bezpečnost díky veřejnému osvětlení během nočních hodin. Cenou za lepší životní úroveň obyvatel Mařatic byl ale vzrůstající obecní dluh, který činil obec závislou na půjčkách od Uherského Hradiště.

3.3 Vztahy s Uherským Hradištěm

V průběhu dvacátých a třicátých let si město stále více začalo uvědomovat nedostatek stavebního místa na svém katastru. Tento nedostatek ovlivňoval nejen obyvatele města, ale i vojenskou posádku, která byla ubytována v areálu jezuitského kláštera. Uherské Hradiště si přálo postavit kasárna, ale nemělo vhodné pozemky. Proto se rozhodlo požádat obec Mařatice⁴³, aby do jeho katastru převedlo své pozemky v blízkosti města, na kterých stávalo polní letiště.⁴⁴

Obci byl zaslán návrh na změnu hranic mezi Mařaticemi a Uherským Hradištěm v roce 1932. Mělo dojít k převodu obecního pozemku o výměře 17 623 m² do katastru města. Obecní rada se usnesla, že na návrh přistoupí, ale jen za podmínky, že město dá obci na oplátku pozemky ze svého katastru.⁴⁵ Obec tím dala najevo, že není ochotna dopustit, aby se katastr Mařatic zmenšil ve prospěch Uherského Hradiště.

Městská rada odmítla na podmínku obce přistoupit s následujícími slovy:

„...na podmínky Vámi kladené nemůže přistoupiti z toho důvodu, že katastr města Uh. Hradiště je jednak nepatrný, jednak, že pozemky katastru hradišťského, které přiléhají na katastr mařatický, jsou vesměs pozemky stavební. Město Uh. Hradiště je

⁴³ Mařatický katastr měl roku 1930 rozlohu 527 ha, katastr Uherského Hradiště dosahoval ve stejném roce výměry 284 ha. BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 (okresy Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov)*, s. 39, 46.

⁴⁴ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*, s. 285.

⁴⁵ *Protokol obecní rady ze dne 1. října 1932*. In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 2, inv. č. 10, Zápisy obecní rady (1924–1933).

však ochotno škodu, kterou Vaše obec utrpí zmenšením obecní přírážky, nahraditi skapitalisováním průměrné této ztráty za posledních 10 let.“⁴⁶

Město nechtělo přistoupit na to, aby kvůli pozemkům nutným pro stavbu kasáren, přišlo o své nepočetné stavební pozemky. Potřebovalo zvětšit svůj katastr, ne ponechat ho ve stejném rozsahu.

Mařatice se rozhodly netrvat na požadavku výměny obecních pozemků za městské. Obec byla ochotna spokojit se s finanční náhradou, ale požadovala vyšší obnos, než město nabízelo. Dále obec požadovala uhrazení škod, které vznikly vedením městského vodovodu na katastru Mařatic a zajištění odběru vody zdarma v případě požáru v obci. Na závěr jednání použilo obecní zastupitelstvo tato slova:

„Obecní zastupitelstvo obce Mařatic, chce vyjít v přímé shodě s městskou radou Uh. Hradiště, nesmí však v dnešní tíživé situaci obce Mařatic ve prospěch města Uh. Hradiště se domáhati bez dalšího odškodného.“⁴⁷

Z rostoucích požadavků obce vyplývá, že si uvědomila, jak moc městu na získání jejích pozemků záleží, a proto se pokusila vytěžit ze vzniklé situace co nejvíc.

Uherské Hradiště bylo ochotno přistoupit na vyšší finanční odškodnění, ale částky, které obci nabízelo, se Mařaticím zdály malé. Neschopnost dojít ke kompromisu způsobila, že se jednání o převedení pozemků protahovala. V průběhu tří let začalo město usilovat o odkoupení dalších pozemků v celkové výměře přes 9 ha. O jejich prodeji však byla obec ochotna jednat teprve tehdy, až se vyřeší převod pozemků, který se řešil od roku 1932.⁴⁸

Obec dávala městu najevo, že není proti změně hranic, ale musí si zajistit dostatečné odškodné. K dohodě mezi oběma stranami došlo až v roce 1935.

⁴⁶ *Dopis obecnímu úřadu v Mařaticích od Uherského Hradiště ze dne 9. prosince 1932.* In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 13, inv. č. 59, Překatastrování obecních pozemků pro kasárna (1932-1938).

⁴⁷ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 29. prosince 1932.* In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 1, inv. č. 8, Protokolární kniha o schůzích obecního zastupitelstva (1929-1933).

⁴⁸ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 16. června 1934.* In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 2, inv. č. 9, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1933-1937).

Mařaticím bylo přiznáno odškodné ve výši 2 500 Kč.⁴⁹ Uherskému Hradišti se tak konečně podařilo získat požadované pozemky pro kasárna. A nyní mohlo začít jednat o dalších pozemcích, které zamýšlelo odkoupit.

Obecní zastupitelstvo se po poradě s finanční komisí vyslovalo proti požadavkům města. Výhrady finanční komise jsou uvedeny v protokolech obecního zastupitelstva:

„Finanční komise ve své schůzi ze dne 22. 3. 1935 se vyjádřila ve smyslu zamítavém ve věci překatastrování z důvodu, že obec Mařatice byla by poškozena citelně, neboť pozemky jsou vesměs stavební plochou, na zákonné dávce z přírůstku hodnoty, a dále na dávce ze zábav, hlavně umístěním sportovního hřiště A. C. Slovácké Slavie. Z těchto zjevných mnohatisícových příjmů, nemůže se odhodlati finanční komise vzhledem k obecnímu zadlužení obce Mařatic.“⁵⁰

Mařatice opět projevily neochotu převést další pozemky ze svého katastru do městského. Na rozdíl od předešlých jednání nenavrhly žádné podmínky, za jejichž splnění by byly ochotny pozemky městu prodat. Největším důvodem odmítání převodu pozemků byly příjmy, které z nich obci plynuly, jak uvedla ve svém prohlášení finanční komise. Prodejem požadovaných pozemků městu by se katastr obce zmenšil o 9 ha.

Uherské Hradiště se nenechalo zamítavým postojem obce odradit. Bylo přesvědčeno, že pokud zvýší částku za odkup, dosáhne svého záměru. Původní částku ve výši 8 636 Kč, kterou nabídl v roce 1934, zvýšilo o tři roky později na 44 512 Kč. Předpoklad města se vyplnil. Obecní zastupitelstvo s prodejem souhlasilo.⁵¹

Vztahy mezi městem a obcí byly v meziválečném období poznamenány zdlouhavými jednáními o převodu pozemků. Následující léta ukázala, že odkoupené obecní pozemky městu stačit nebudou. Touha po zvětšování katastru

⁴⁹ *Dopis obecní radě v Mařaticích od Uherského Hradiště ze dne 11. listopadu 1935.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 13, inv. č. 59, Překatastrování obecních pozemků pro kasárna (1932-1938).

⁵⁰ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 23. března 1935.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 9, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1933-1937).

⁵¹ SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. kovová skříň, inv. č. 2, *Kronika obce Mařatic (1936-1947)*, s. 17. Dále jen: *Kronika obce Mařatic (1936-1947)*.

povede během válečných let k dočasnému a v roce 1948 k trvalému připojení Mařatic k Uherskému Hradišti.

3.4 Obecní volby v meziválečném období

Vývoj obecní samosprávy jsem prozatím popsala do roku 1919, kdy se konaly první obecní volby. Demokratické zásady při volbách, které byly během prvních voleb zavedeny, přetrvaly po celé meziválečné období. Měnily se jen voličské preference a politické strany, za něž občané obce kandidovali. V této podkapitole se zaměřím na volby mezi léty 1919 až 1938.

Ve volbách v roce 1923 nově kandidovala komunistická strana, strana živnostníků a místní hospodářská strana. Nejvíce hlasů obdržela místní hospodářská strana (303 hlasů). Československá demokracie, která v předchozích volbách zvítězila, ztratila téměř polovinu voličských hlasů a skončila na druhém místě s celkovým počtem 189 hlasů. Komunistům se podařilo získat 143 hlasů.⁵² Z výsledků voleb je patrné, že téměř polovina voličů, jež volili v roce 1919 sociální demokracii, dala svůj hlas komunistické straně, která v Československu vznikla roku 1921 po odchodu nejradikálnějších členů z československé sociální demokracie.

Pro období do roku 1938 je charakteristický nárůst počtu kandidujících stran. Vedle sociálních demokratů, komunistů a živnostníků se objevili kandidáti za národní demokracii, československou stranu lidovou, národní socialisty a republikánskou stranu maloročníků a domkařů. Větší počet kandidujících stran vedl k většímu rozptýlení voličských hlasů. To přispělo k oslabování sociální demokracie, která ztratila část svých voličů, a posilování komunistů, kteří ve volbách v letech 1927 a 1931 získali nejvíce hlasů a díky tomu nejvíce mandátů v obecním zastupitelstvu.⁵³

Díky zrovnoprávnění mužů a žen po vzniku Československé republiky, se do obecního zastupitelstva mohly dostat i ženy. I přesto, že tato možnost existovala, se do zastupitelstva Mařatic dostala první žena až v roce 1936. Její zvolení je zaznamenáno v kronice obce:

⁵² *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 104.

⁵³ Tamtéž, s. 104.

„První ženou, která byla u nás členem obecního zastupitelstva, jest pí Anna Ambrůzová za stranu soc. demokratickou, která nastoupila po přestěhování p. Al. Šimka do Uh. Hradiště v měsíci únoru 1936.“⁵⁴

Poslední meziválečné volby probíhaly v červnu 1938. Před jejich konáním vyzval starosta obce Alois Bortel zástupce politických stran, aby se dostavili do zasedací síně obecního úřadu. Probíralo se sestavení jednotné kandidátní listiny na doporučení vlády republiky.⁵⁵ K dohodě mezi stranami nedošlo a každá sestavila svou vlastní kandidátní listinu. Volby vyhrála s 236 hlasy sociální demokracie, komunistická strana skončila na druhém místě se 142 hlasy. Republikánská strana rolnického a maloroľnického lidu, lidovci, národní socialisté a živnostenská strana získaly každá přes 100 hlasů.⁵⁶ Na rozdíl od voleb z roku 1931 komunisté většinu voličských hlasů neobdrželi.

V celém meziválečném období byli komunisté jednou z nejsilnějších stran v Mařaticích. Až nebezpečí válečného konfliktu s Německem přimělo voliče dát výraznější počet hlasů demokratickým stranám, které jim nabízely větší jistoty, a umožnit sociální demokracii vítězství.

3.5 Přípravy na válku a reakce na Mnichov

Povědomí o budoucí válce s Německem se v československé společnosti začalo objevovat krátce po nástupu Adolfa Hitlera k moci. Také v Mařaticích se našli lidé, kteří prostřednictvím novin sledovali dění za hranicemi republiky. Kronikář obce zaznamenával od roku 1935 spolu s místními událostmi i nejdůležitější události ve světě:

„Je třeba hledati pomoc proti hrozícímu nebezpečí z Německa, které šíleně zbrojí. V květnu odjíždí do Ruska francouzský ministerský předseda Laval, v červnu ministr

⁵⁴ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 9.

⁵⁵ *Oběžník starosty obce zaslaný zástupcům politických stran dne 30. dubna 1938*. In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 11, inv. č. 41. Volby obecního zastupitelstva (1931–1938).

⁵⁶ *Hlasovací seznam obecních voleb ze dne 12. června 1938*. In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 11, inv. č. 41. Volby obecního zastupitelstva (1931–1938).

zahraničí Dr. Ed. Beneš a výsledkem je zajištění vzájemné pomoci v případě útoku ze strany Německa.⁵⁷

Ze zápisu můžeme vyčíst znepokojení nad znovuvybrojováním německé armády, ve kterém sousední státy viděly hrozbu další války s Německem.

Uherské Hradiště se pustilo do válečných příprav už v roce 1936. Byly zpracovány přehledy o nejdůležitějších podnicích nacházejících se v okolí města, které mohly být důležité pro obranu státu – např. obilní skladiště, vodovody, elektrárny a velké průmyslové podniky.⁵⁸ Součástí příprav byla také civilní protiletectká ochrana, která probíhala v Mařaticích. Obec byla vyzvána, aby začala odebírat časopis *Obrana obyvatelstva proti leteckým útokům*. Dále se měly konat kurzy protiletectké obrany.⁵⁹ Velitelem této akce byl jmenován okresním úřadem Uherského Hradiště řídicí učitel Antonín Mrkva. Občané obce byli svoláváni na informační schůze s přednáškami, které se však nesetkaly s velkým zájmem.⁶⁰ Zřejmě zde zvítězila víra, že napjaté vztahy s Německem nepovedou k válečnému konfliktu.

Počátkem roku 1938 byla v Mařaticích spatřena polární záře. Tento přírodní úkaz oživil mezi lidmi starou pranostiku, podle níž polární záře zvěstuje blízkost války.⁶¹ Nelze se divit, že si vesničané spojovali tuto pověru s napjatou situací v celé zemi. I bez polární záře by však Hitler kladl Československu nesplnitelné požadavky, které vyvrcholily mnichovskou dohodou.

Vztahy mezi oběma státy byly vyostřovány hlavně sudetoněmeckou otázkou. Německá menšina v Československu toužila po vytvoření německého národního území s německou samosprávou. Československá vláda připravila v květnu 1938 návrh národnostního statutu, ale sudetoněmecká strana (SdP) jej odmítla. Protože vláda nebyla schopna dojít s českými Němci ke kompromisu, Velká Británie vyslala do Československa lorda Runcimana, který měl posoudit situaci německé menšiny. V průběhu jeho mise SdP odmítla další plány na řešení

⁵⁷ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 151–152.

⁵⁸ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*, s. 289.

⁵⁹ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 30. května 1936*. In: SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 9, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1933–1937).

⁶⁰ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 18.

⁶¹ Tamtéž, s. 26–27.

sudetoněmecké otázky. Postoj SdP jednoznačně směřoval k vyvolání nepokojů, které by poskytly Hitlerovi záminku proti Československu vojensky zasáhnout.⁶²

Jak se krize mezi Německem a Československem v průběhu roku 1938 prohlubovala, začalo se mezi občany obce projevovat vlastenectví:

„Prostí lidé sledují všechno bedlivě a projevují názor, že se nemá vůbec s nikým vyjednávat, ani se sudetoněmeckou stranou, ani dbáti Hitlera a vystoupiti hned ostře s veškerou mocí. Jest v tom jistě více vlastenecky vypjatého citu než rozumného uvažování, a málokdo si uvědomuje tu ohromnou sílu dobře vyzbrojeného Německa a pak to – že my tu stojíme sami.“⁶³

Oproti předchozím létům, kdy obyvatelé Mařatic nepřikládali nacvičování protiletecké obrany velkou důležitost, se v nich najednou objevilo vlastenecké cítění a pobouření nad požadavky sudetoněmecké strany podporované Hitlerem. Kronikář správně podotýká, že se jednalo o slepé projevování emocí. Lidé si totiž neuvědomovali, v jaké situaci by se republika ocitla, kdyby se sama postavila proti Německu.

Obecní zastupitelstvo se rozhodlo uposlechnout výzvy okresního úřadu v Uherském Hradišti a vybírat v obci peníze na obranu státu. Občané obce darovali 2 251 Kč, živnostníci 970 Kč, družstvo pro zužitkování ovoce 1 270 Kč a obecní zastupitelstvo poskytlo z obecních prostředků 2 000 Kč. Celkem tedy obec darovala 6 491 Kč.⁶⁴ Od září se v obci začala vyučovat branná výchova. Přednášky se konaly po večerech a přednášejícími byli místní učitelé a poddůstojníci hradištské posádky. Nacvičovala se také střelba, pro jejíž nácvik byly zakoupeny dvě vzduchovky.⁶⁵ Sbírkou na obranu republiky spolu s brannou výchovou ukazovala ochotu obyvatel podílet se na obraně ohrožené vlasti.

Dne 15. září 1938 na základě Hitlerových požadavků vypracovala britská a francouzská vláda plán na odstoupení pohraničních oblastí Československa s více než 50 % německého obyvatelstva. Ultimátum bylo československé vládě

⁶² BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s. 186–187.

⁶³ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 33.

⁶⁴ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 23. července 1938*. In: SOKA UH, fond AO Mařatic, kart. 2, inv. č. 9a, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1937–1943).

⁶⁵ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 34.

předloženo 19. září. Vláda odmítla ultimátum splnit, ale po nátlaku britského a francouzského vyslance souhlasila 21. září s odstoupením požadovaných území. Česká veřejnost začala proti vnucenému rozhodnutí protestovat a Hodžova vláda raději odstoupila. Prezident Beneš jmenoval novou vládu v čele s generálem Syrovým. Hitler se nechtěl spokojit s ústupkem, jaký se mu podařilo vynutit a začal požadovat uspokojení územních nároků Polska a Maďarska.⁶⁶

Británie a Francie ztratila na chvíli s Hitlerem trpělivost. Britský a francouzský vyslanec přivezli na pražské ministerstvo zahraničí nótu, ve které radili Československu mobilizovat. Všeobecná mobilizace byla vyhlášena 23. září ve 22:15.⁶⁷ Průběh mobilizace v Mařaticích je popsán v kronice:

„V noci ke 2. hod. přicházejí k nám ubytovatelé a přejímají školní budovu, jež má sloužiti za výzbrojní stanici. Všechny ruce chápou se práce, aby připravily učírny a jiné místnosti pro vojáky a než nastal první ranní úsvit, bylo vše hotovo. Vozy přivážejí šatstvo, výstroj a výzbroj z kasáren. A již přicházejí branci, někteří z dalekého okolí, jsou hned oblékáni a opatřováni výstrojí. Na školním dvoře se umisťují kuchaři, na zahradě kopy slámy, jež je odnášena do tříd. Téměř všichni naši majitelé koní jsou v činnosti... Z Mařatic bylo mobilizováno 125 vojnů. Třeba že je ještě všude klid, mluví se stále jen o válce, rozhlasové přijímače jsou obsazeny ve dne v noci.“⁶⁸

Školní budova byla vybrána pro uložení výstroje povolanych vojnů kvůli tomu, že byla schopna poskytnout prostory pro toto využití. Plnila funkci „pobočky“ hradištských kasáren, které by se jinak musely postarat o nové brance samy. Mobilizace způsobila v obci vzrušení a všichni s napětím očekávali, co se bude dít dál.

Československá armáda se chystala bránit republiku. Nikdo si nebyl jistý, zda Británie a Francie přijdou v případě války na pomoc. Mezitím byl britský vyslanec v Berlíně zastrašován, že Německo zahájí proti Československu válku, pokud československá vláda nepřijme Hitlerovy podmínky. Britové a Francouzi

⁶⁶ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s.187–188.

⁶⁷ PACNER, Karel: *Osudové okamžiky Československa*. Praha 2001, s. 136–137.

⁶⁸ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 35–36.

podlehli Hitlerovu nátlaku a zúčastnili se dne 29. září konference v Mnichově, kde se jednalo o německých požadavcích. Výsledkem jednání byla mnichovská dohoda. Ta potvrdila odstoupení pohraničního území.⁶⁹ Rozhodnutí velmocí způsobilo české veřejnosti šok. Nejinak tomu bylo v Mařaticích:

„Když byl oznámen veřejnosti takový výsledek porad, nastala u nás taková stísněnost a duševní deprese, mnozí i zaplakali a všichni byli jednoho názoru, že na českém národě byl spáchán nejhanebnější zločin, podvod a zrada.“⁷⁰

Reakce obyvatel jsou pochopitelné. Poté, co byly podniknuty přípravy na obranu státu, se najednou dozvěděli, že musí ustoupit Německu bez boje. Novinové články, které v té době vyšly, odrážejí skleslost, jež zachvátila národ, ale zároveň se snaží obyvatele povzbudit a slibují návrat lepších časů.⁷¹

Mařatice nenáležely do obsazovaných pásem, ale nevyhnul se jim přísun uprchlíků z pohraničí, kteří zde hledali útočiště. Jako nouzová obydlí byly upraveny letní byty ve Vinohradech a také volné byty v jiných částech obce.⁷² Pamětníkům první světové války se jistě vybavila vzpomínka na haličské uprchlíky, kteří ve vesnici pobývali. Lidé s obavami očekávali další vývoj situace.

Na výše popsaném meziválečném vývoji Mařatic můžeme vidět snahu obecního zastupitelstva o zvelebení obce. Mařaticím, stejně jako celé republice, byl však bohužel vyměřen jen krátký čas pro pokojný rozvoj. Mezinárodní napětí, vyvolané sílícím Německem, vedlo na konferenci čtyř velmocí v Mnichově k obětování československého státu. Zmenšenou republiku čekala nejistá budoucnost.

⁶⁹ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s.188–189.

⁷⁰ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 36–37.

⁷¹ *Ponížili nás, ale i nám přijde den*. Slovácké noviny, č. 40, 6. 10. 1938, s. 1.

⁷² *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 37.

4 Druhá republika a válečná léta

Události, následující po přijetí mnichovské dohody, přerušily poklidný život obyvatel Mařatic. Období druhé republiky se neslo ve znamení nedůvěry k vrcholným představitelům státu a vyrovnávání se s mnichovským diktátem. Po obsazení zbytku republiky německými vojsky zmizely veškeré naděje na mírový vývoj. Občané vesnice si museli zvyknout na přítomnost německé armády ve svém okolí. Někteří nehodlali pasivně přihlížet a napojili se na odbojové organizace vznikající na Uherskohradištsku. Během okupace se také proměnil vztah Mařatic k Uherskému Hradišti. Obec se dostávala pod kontrolu města, ve kterém se usadila německá správa, vykonávající dohled nad dodržováním říšských zákonů na obsazeném území. Závislost na městských úřadech vyvrcholila dočasným připojením Mařatic a okolních obcí k Uherskému Hradišti. Následující podkapitoly se podrobněji věnují hlavním událostem v Mařaticích po mnichovské dohodě až do osvobození Československa.

4.1 Krátká existence druhé republiky

Přijetím mnichovské dohody ztratilo Československo nejen pohraniční území, ale také část průmyslových podniků, opevnění a železničních tratí. K destabilizaci státu přispívaly i snahy Slovenska a Podkarpatské Rusi o autonomii. Ta byla schválena Národním shromážděním v listopadu 1938. Zároveň se změnil název státu na Česko-Slovenskou republiku. Novým prezidentem republiky se po abdikaci Edvarda Beneše stal Emil Hácha. Po jeho zvolení byla jmenována nová vláda v čele s Rudolfem Beranem, předsedou nově vytvořené Strany národní jednoty, která vznikla sloučením většiny pravicových stran. Sociální demokraté a levicový národní socialisté vytvořili Národní stranu práce. Komunistická strana byla zakázána a její představitelé odjeli do Moskvy.⁷³

Reakce občanů Mařatic na dění v republice byly následující:

„Tyto a další události byly sledovány většinou lidí s krajní lhostejností. Neustálé nervové vypětí za posledních několik týdnů vyčerpávalo i fyzickou sílu nejsilnějších povah. Když lidé nenadávali a nepronášeli nejnemožnější obvinění vedoucích kruhů a politických stran, ironisovali anebo upadali do apatie. Zpravodajství ČTK bylo

⁷³ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s. 204–205.

ale všeobecně odsuzováno, že úmyslně lhalo a pravdy bylo nutno se dopátrati jen od cizích stanic. Proto byly rozhlas i noviny dlouho potom bojkotovány...Lidé byli po těžkých nervových zkouškách jak vyvedeni z rovnováhy: závistiví, hašteřiví, popudliví, nedůtkliví.⁷⁴

V obci převládala nálada typická pro pomnichovské období. Lidé se těžce smiřovali s důsledky mnichovské dohody a hledali viníky, kteří způsobili tuto tragédii.

Zápisy protokolů obecního zastupitelstva z období po Mnichovu chybí. Při prvním pohledu do knihy, v níž byly protokoly zapisovány, se zdá, že první schůze po přijetí mnichovské dohody se uskutečnila až 8. února 1939. V protokolu z tohoto data je však zmínka o čtení zápisu ze schůze, která se měla konat 30. prosince 1938.⁷⁵ Odkaz na protokol z konce roku 1938 dokazuje, že obecní zastupitelstvo muselo zasedat i v měsících následujících po Mnichovu a zapisovat program svých jednání. Nabízejí se dvě možná vysvětlení pro absenci zápisů. První možností je, že obsahy jednání se nezapisovaly do protokolární knihy. Pravděpodobnější ale je, že chybějící zápisy byly z knihy odstraněny poté, co německá vojska obsadila zbytek Československa. Zápisy z února a března 1939 byly ponechány, protože neobsahovaly informace, které by zastupitelům mohly uškodit.

Během trvání druhé republiky se občané obce snažili vyrovnat se zradou Velké Británie a Francie. Českou společnost zasáhla morální krize. Občané ztratili důvěru v představitele státu, kterým kladli za vinu rozpad republiky. Naděje na zachování samosprávy na zmenšeném území se rozplynuly 15. března 1939.

4.2 Obsazení českých zemí německými vojsky

Hitler se nehodlal spokojit se získáním pohraničí a plánoval definitivní zničení československého státu. Vhodnou záminku mu poskytly separatistické tendence na Slovensku. Poté, co československá vláda vyhlásila na Slovensku výjimečný stav a odvolala Tisovu vládu, pozval si Hitler Tisa do Berlína. Německý vůdce požadoval okamžité odtržení Slovenska od republiky. Hrozil, že v případě neuposlechnutí obsadí Slovensko Maďaři. Tiso souhlasil a 14. března 1939 vyhlásil

⁷⁴ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 38–39.

⁷⁵ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 8. února 1939*. In: SOkA UH, fond AO Mařatic, kart. 2, inv. č. 9a, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1937–1943).

slovenský sněm samostatný slovenský stát. Prezident Hácha a ministr zahraničí Chvalkovský odjeli do Berlína, aby jednali s Hitlerem o slovenské otázce. Místo jednání o Slovensku bylo Háchovi sděleno, že příštího dne budou české země obsazeny německou armádou. Hitler žádal prezidenta o souhlas s okupací. Vyhrožoval zničením Prahy, pokud německá armáda narazí na odpor. Hácha nátlaku podlehl a souhlasil s Hitlerovými požadavky.⁷⁶

Německá vojska začala obsazovat české země ráno 15. března 1939. Příchod okupačních vojsk zachytil kronikář těmito slovy:

„Časně ráno dne 15. března 1939 byl pisatel těchto řádků probuzen klepáním na dveře ode dvora, který byl společný jeho bytu a obecnímu úřadu. Přicházel to starosta obce Alois Bortel s ustrašeným obličejem a svazkem spisů v náručí a oznamoval zvěst, jež po vzrušujících posledních dnech byla téměř čekána a přece jen překvapila: „Germáni vtrhli na Moravu, již jdou od Hodonína k nám.“ A již otvíral dvířka sporáku a na oheň ukládá mobilisační a jiné důvěrné spisy, jež nesmí padnout do rukou Němcům. Zatím již po vesnici se přenáší zpráva od úst k ústům, lidé zapínají rádia, z nichž se ozývají řinčivé německé pochody přerušované občasným hlášením, že se Hitler rozhodl obsadit Čechy a Moravu i s výstrahami, aby se nikdo nestavěl na odpor.“⁷⁷

Náhlé oznámení o okupaci českých zemí muselo obyvatele republiky zaskočit. Představitelé měst a obcí museli jednat rychle, aby zlikvidovali dokumenty, které by jim mohly u okupantů uškodit. Bezpochyby se mnoho starostů českých měst a obcí zachovalo stejně jako starosta Mařatic Alois Bortel, který zničil část dokumentů, jež nesměli Němci získat.

Okupační vojska přijela do Uherského Hradiště kolem deváté hodiny ranní. Vojáci vyvařovali na náměstí guláš a nabízeli jej kolemjdoucím. Vedle vojáků se ve městě objevily i oddíly německé policie, SS a gestapa.⁷⁸ Vrchní velitel armády pronesl ke shromážděnému davu tato slova:

⁷⁶ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s. 205–206.

⁷⁷ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 73.

⁷⁸ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*, s. 289.

„Podle vůle Vůdce a nejvyššího velitele německé branné moci vkročilo vojsko do vašeho území s příkazem, aby udrželo klid a pořádek a převzalo ochranu obyvatelstva. Výkonná moc v území obsazeném německým vojskem svěřuje se velitelům armádních skupin. Veškerá veřejná správa pokračuje v práci, nebude-li nic jiného nařízeno. Toto platí také pro policii, poštu, železnice a veřejné závody. Všechn hospodářský život běží dál. Každý zůstaň na svém místě a pokračuj v práci. Vzdání se práce pokládá se za sabotáž. Nařízení německých vojenských úřadů musí se bezpodmínečně uposlechnout.“⁷⁹

Z projevu velitele armády vyplývá, že se německá armáda nepovažovala za okupanty. Vojáci si mysleli, že přišli, aby zajistili klid v zemi zmítané chaosem. Pro lepší kontrolu obsazeného území přešla výkonná moc do rukou Němců. Veřejná správa byla ponechána v rukou místních představitelů, aby vyvolala zdání určité míry samosprávy.

Němečtí vojáci byli ubytováni v kasárnách. Sousedství kasáren a vojenského cvičiště s Mařaticemi umožnilo místnímu obyvatelstvu pozorovat zabydlování a cvičení německých jednotek. Přebírání nepoškozené vojenské výzbroje a výstroje, která byla v kasárnách před okupací uložena, poskytlo lidem další důvod k nespokojenosti s českým vojskem. Nemohli pochopit, proč čeští vojáci neučinili žádné opatření, aby se vojenský materiál nedostal k Němcům.⁸⁰ Obyvatele obce v prvních dnech okupace ovládaly emoce. Mysleli si, že česká armáda selhala. Nejen, že nebránila republiku, ale také přenechala svou výzbroj okupantům. Lidé si odmítali připustit, že obrana republiky nebyla po ztrátě obranných pevností možná a na poškození vojenského materiálu nebyl dostatek času.

Chování německých vojáků k místním nebylo nepřátelské. Naopak se snažili získat jejich přízeň. Rozdávali cukrovinky a fotografovali se s domácími. Navštěvovali hostince a taneční zábavy v Mařaticích, kde je však ostatní návštěvníci ignorovali a dívky s nimi odmítaly tančit.⁸¹ Z postoje občanů vesnice k německým vojákům je patrné, že považovali Němce za vetřelce, a nechtěli s nimi mít co dočinění.

⁷⁹ SOkA UH, fond AM UH III, kart. 1, inv. č. 2, *Kronika Uherského Hradiště (1933–1949)*, s. 201.

Dále jen: *Kronika Uherského Hradiště (1933–1949)*.

⁸⁰ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 42.

⁸¹ Tamtéž, s. 42, 74.

Odrhnutí Slovenska a následné obsazení českých zemí Němci znamenalo zánik Československa. Lidé se jen těžce smiřovali s touto skutečností a nelibě nesli přítomnost německých vojsk. Okupace rozdělila obyvatelé českých zemí na tři skupiny: první odsuzovala okupaci, ale proti Němcům nevystoupila, druhá se k okupantům přidala a třetí se rozhodla zapojit do zahraničního nebo domácího odboje.

4.3 Odboj a perzekuce

Odbojová hnutí začala vznikat brzy po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Nejrozsáhlejší odbojovou organizací byla *Obrana národa*, organizována bývalými generály a důstojníky československé armády. Členové bývalých dělnických stran a odborů se sdružovali do odbojového hnutí s názvem *Petiční výbor Věrní zůstaneme*. Ilegální odbojová činnost komunistů se dostala do izolace od ostatních odbojových skupin. Podíl na tom mělo zahraniční vedení KSČ, které se řídilo pokyny Kominterny v Moskvě. Postoj Sovětského svazu k Německu se změnil díky uzavření spojenečství mezi oběma státy v září 1939. Prvořadým cílem ilegálních organizací KSČ měla být příprava strany na vedoucí úlohu v budoucí socialistické revoluci, která se měla uskutečnit po válce. Jejich cíl se tedy v počátcích okupace rozcházel se snahami ostatních odbojových skupin, které se snažili o obnovení Československa a bojovali proti nacistickým okupantům.⁸²

Sídlem štábu *Obrany národa* na jihovýchodní Moravě se stalo Uherské Hradiště. Vůdčí osobností byl pplk. Vladimír Štěrba. Skupina se zaměřovala na poskytování důležitých zpravodajských informací do zahraničí, shromažďovala zbraně a výbušniny, prováděla sabotáže a rozesílala protinacistické letáky.⁸³ Šíření ilegálních tiskovin bylo odhaleno na podzim roku 1939. Došlo k zatýkání zúčastněných osob, mezi nimiž byli i čtyři občané Mařatic – Oldřich Burian, Karel Polešovský, Antonín Kunovjánek a Vladimír Bráblík. Žádný z nich nebyl odsouzen k trestu smrti a po válce se vrátili z vězení zpět do obce.⁸⁴

Další odbojová skupina, která měla spojení s ústředím v Brně, našla své členy také mezi obyvateli Mařatic. Vedoucí osobností této skupiny v obci se stal

⁸² BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny zemí Koruny české*. 2. díl, s. 209.

⁸³ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*, s. 292.

⁸⁴ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 79.

František Bráblík. Před vypuknutím války pobýval ve Francii, ale poté se vrátil do Mařatic. Zde se snažil nalézt a organizovat dobrovolníky, kteří měli tvořit československý odboj na francouzském území. Falešné pasy, nutné pro přechod hranic, obstarávala ústředna v Brně. Akci prozradili dva uprchlíci, které na hranicích zatkl gestapo. Vzápětí došlo k zatýkání osob, napojených na tuto organizaci. František Bráblík se ukryl u svých příbuzných. Dalším mařatickým účastníkům se nepodařilo utéct a byli zatčeni. Jednalo se o Ferdinanda Bráblíka, Antonína Horehledě, Marii Horehledovou, Emila Koňáska, Marii Koňáskovou a Jana Wasserbauera. Odsouzení občané se vrátili až po skončení války, kromě Emila Koňáska a Jana Wasserbauera, kteří zemřeli v roce 1942 v norimberském vězení.⁸⁵

Poté, co Německo napadlo v červnu 1941 Sovětský svaz, Kominternu mobilizovala komunistická ilegální hnutí do boje proti Německu. Obrat zahraniční politiky Kominterny umožnil komunistům spolupráci s dalšími odbojovými organizacemi.⁸⁶ V Mařaticích se do komunistického hnutí zapojili Čeněk a Ladislav Zichovi. Oba byli odhaleni a posláni do koncentračních táborů. Do obce se vrátili po osvobození Československa.⁸⁷

Domácímu odboji zasadil těžkou ránu úspěšný atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Jeho smrt posílila prestiž Československa v zahraničí, ale nacisté se pomstili krutými represáliemi. Stannému právu padlo za obětí 1 600 lidí, dalších 3 000 osob skončilo v koncentračních táborech.⁸⁸ Zprávu o atentátu na Heydricha přijali občané Mařatic s různými pocity. Většina atentát tajně schvalovala, ale lidé se zároveň báli německé odplaty.⁸⁹ Jejich postoj se nelišil od zbytku českého obyvatelstva, které nespolupracovalo s nacisty. Nikdo si nemohl být jist, do jaké míry se budou Němci mstít. Každodenní hlášení v rádiu o rozsudcích smrti přispívaly k šíření strachu napříč českou společností. Našli se lidé, kteří se nadále přidávali k odboji, ale většina obyvatelstva se snažila neposkytnout nacistům důvod k represím.

Odboj v českých zemích ožil až v roce 1944, kdy ruská armáda začala Němce vytlačovat ze svého území. V dubnu 1944 byl na jihovýchodní Moravě

⁸⁵ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 79–80.

⁸⁶ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s. 223.

⁸⁷ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 81.

⁸⁸ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s. 223.

⁸⁹ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 61.

vysazen parašutistický oddíl *Carbon*. Členům této skupiny – František Bogataj a Jaroslav Šperl – se podařilo navázat kontakt s odbojáři uherskohradištského okresu.⁹⁰ Z Mařatic se ke skupině přidali Ludvík Hamšík, Alois Dvořák, František Pavelka, Josef Mohaupt a Hynek Korvas. Činnost skupiny vylíčil obecnímu kronikáři Ludvík Hamšík:

„Měli vyhledati plochy pro příjem zbraní shazovaných z letadel a podávati zprávy o pohybech a ubytování Němců, hlavně vyšších velitelstev. Pro přijímání zbraní navrhl [Hamšík] prý plochu u Mařatic, což prý nebylo schváleno pro blízkost plochy, kde už byly zbraně shozeny... 24/4 přijal mjr Hamšík se svými druhy v noci u Derfle 2 lehké kulomety a 2 automaty a ruční granáty. Nábojů prý bylo málo. Pro přiblížení fronty nemohla býti další zásilka již převzata a partyzáni z Kunovic museli zůstat v Mařaticích v krytu u p. Dvořáka.“⁹¹

Partyzáni si pro svou činnost nezvolili nejvhodnější místo. Okolí Uherského Hradiště nenabízelo hluboké lesy, které by jim poskytly úkryt. V případě nutnosti hledali útočiště u místních obyvatel – viz. příklad partyzánů z Kunovic.

Uvedený přehled odbojové činnosti na Uherskohradištsku ukazuje, že se část mařatických občanů nesmířila s pasivním odporem, ale zapojila se do různých odbojových skupin. V další podkapitole se zaměřím na činnost obecního zastupitelstva během okupace.

4.4 Správa obce za okupace

V čele obce zůstalo oficiálně obecní zastupitelstvo. Jeho pravomoci však byly omezeny německou správou sídlící v Uherském Hradišti. Další změna, která se odehrála ještě před okupací, se týkala počtu jeho členů. Komunističtí členové zastupitelstva byli nařízením okresního úřadu v Uherském Hradišti v únoru 1939 zbaveni funkce. Na uprázdněná místa nebyli dosazeni představitelé jiných politických stran, a tak počet členů zastupitelstva klesl z 18 na 15.⁹²

⁹⁰ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*, s. 294.

⁹¹ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 86–87.

⁹² *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 89.

Zastupitelé museli pečlivě zvážit, jaké otázky budou na schůzích probírat. Příkladem této opatrnosti je přerušení jednání o zbudování pomníku na památku prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. O pomníku se uvažovalo již od roku 1937, krátce po Masarykově úmrtí.⁹³ Vleklé debaty o jeho umístění zapříčinili nerealizování daného plánu do obsazení českých zemí Němci. Poslední zmínka o stavbě pomníku se nachází v zápisu ze dne 25. února 1939.⁹⁴ Zastupitelé si uvědomovali, že zbudování pomníku by bylo okupačními německými vojsky považováno za provokaci. První československý prezident byl připomínkou existence první republiky, kterou se Hitlerovi podařilo zničit. Obyvatelé českých zemí měli zapomenout na léta v samostatné republice a zvykat si na život pod protektorátem Třetí říše.

Přítomnost německé správy v sousedství obce zajisté urychlila rozhodování obecních zastupitelů o příspěvní na úsek stavby okresní silnice vedoucí z Uherského Hradiště do Bílovic. Před příchodem německých vojsk nemohly Mařatice s městem dospět k dohodě a výstavba potřebné cesty se nekonala. Okupace tento stav změnila. Obec Mařatice najednou souhlasila s příspěvní částkou 30 000 Kč a odstoupením území, které se nacházelo poblíž plánované cesty.⁹⁵ Je málo pravděpodobné, že by se obec rozhodla k odvedení příspěvku, pokud by ji k tomu nedonutily vnější okolnosti. Mařatice byly zadlužené a odvedení 30 000 Kč z obecní pokladny jejich finanční situaci ještě zhoršilo. Důležitost této silnice si musela uvědomit německá správa Uherského Hradiště. Zbudovaná silnice by totiž usnadnila přístup k městu a urychlila přesuny německých vojsk. Zastupitelé obce si nemohli dovolit poštvat proti sobě německé úředníky, a proto jim nezbylo, než s příspěvkem souhlasit.

Výše uvedené příklady ukazují fungování obecní správy během okupace. Obecní zastupitelstvo bylo ponecháno v čele obce, jeho rozhodování se ale nesmělo protivit vůli německých úřadů. Přes toto omezení si obec uchovala zdání samostatnosti. Vše se mělo změnit připojením k Uherskému Hradišti v roce 1943.

⁹³ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 21. září 1937.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 9a, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1937–1943).

⁹⁴ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 25. února 1939.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 9a, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1937–1943).

⁹⁵ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 2. června 1939.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 9a, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1937–1943).

4.5 Připojení Mařatic k Uherskému Hradišti

Německá správa Uherského Hradiště ponechala v prvních letech okupace obecní zastupitelstva v čele okolních obcí. Těm však nebylo souzeno řídit obce po celou okupaci. Postupem času napadla představitele města myšlenka spojit sousední obce do jednoho celku nazvaného Velké Uherské Hradiště.⁹⁶

Sloučení okolních obcí s městem začalo být projednáváno již v roce 1941. Město zaslalo zemskému úřadu v Brně dopis, v němž uvedlo okolnosti, jaké ho ke sloučení vedou. Nejdůležitější důvody se nachází v této části dopisu:

„Jak z připojené mapky vidno zaujímá teritorium našeho města poměrně malou plochu, která čítá 297 ha, 73 a, 60 m². Pozemky dosud nezastavěné, jichž lze použiti jako stavebních míst a které k našemu teritoriu náležejí, obnášejí jenom 77 ha, 59 a, 32 m², avšak i tyto pozemky jsou asi z 90 % inundačním územím, pro zástavbu méně vhodné nebo zcela nevhodné. Proto nemáme v našem městě téměř žádného průmyslu... Naším městem mají probíhati projektované dálnice všemi směry a kolem města má vésti dunajsko-oderský průplav a má též poblíž města býti vybudován přístav dunajsko-oderského průplavu... Z vylíčeného je vidno, že úkoly, které bude město plniti v budoucnosti, jsou dalekosáhlé a při stavu dnešního teritoria a vzhledem k jiným směrodatným okolnostem by město požadavky v budoucnu na ně kladené nezvládlo. Aby naše město svým úkolům v budoucnosti mohlo plně dostáti, musí býti předem provedeno rozšíření teritoria města. Řešení této otázky je pak možno jedině tím, že s naším městem budou spojeny obce Mařatice, Derfle, Jarošov a St. Město... Jednání s jmenovanými sousedními obcemi nevedlo dosud k výsledku příznivému a nelze ani očekávati, že by tyto obce v dohledné době své záporné stanovisko změnily, a proto žádá městská rada ve smyslu usnesení městského zastupitelstva ze dne 23. V. 1941, aby zemský úřad prohlásil, že z veřejných příčin nečiní námitek a povolil žádané spojení shora zmíněných obcí, případně aby nařídil, aby žádané povolení udělil okresní úřad v Uh. Hradišti.“⁹⁷

⁹⁶ *Kronika Uherského Hradiště (1933–1949)*, s. 235.

⁹⁷ *Dopis zemskému úřadu v Brně od městské rady Uherského Hradiště ze dne 29. července 1941*. In: SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 9, inv. č. 40, Sloučení Uherského Hradiště a Mařatic (1941–1947).

Z obsahu dopisu vyplývá, že malý katastr města představoval překážku pro uskutečnění plánovaných projektů. Potřebné pozemky mohlo město získat dvěma způsoby. Za první: vyjednáváním se sousedními obcemi o prodeji části jejich katastru (tuto formu používalo Uherské Hradiště před okupací, viz. jednání s Mařaticemi o odprodeji pozemků pro stavbu kasáren). Za druhé: sloučením s okolními obcemi, což byl mnohem efektivnější způsob. Spojením by zmizela nutnost vyjednávat s každou obcí zvlášť a především by obce přišli o moc zamítnout prodej pozemků.

Plánované sloučení s Uherským Hradištěm se v Mařaticích nesetkalo s pozitivním ohlasem. Obecní zastupitelstvo se vyslovilo proti němu všemi hlasy. Mezi právními námitkami uvádělo nekompetentnost zemského úřadu rozhodovat o slučování obcí. Podle vládního nařízení z roku 1941 toto rozhodnutí náleželo výhradně ministerstvu vnitra. Dále obecní zastupitelstvo argumentovalo absencí důležitého veřejného zájmu. Tím mínilo, že město neuvedlo žádné pádné důvody, jež by opravňovaly k požadovanému sloučení. Plánované projekty – stavbu dálnic a dunajsko-oderského průplavu – považovalo zastupitelstvo za plány budoucnosti, na které by stačila pouze změna hranic. Zastupitelstvo rovněž vyjádřilo obavy o zanedbávání žádostí občanů obce v případě sloučení.⁹⁸

Námítky obecních zastupitelů nebyly vyslyšeny. Podařilo se jim sloučení oddálit jen o pár měsíců. Dne 7. dubna 1943 ministerstvo vnitra rozhodlo o spojení města s výše uvedenými obcemi. Nově sloučený útvar nesl název Uherské Hradiště. Jména dřívějších obcí se zachovala jako označení městských částí. Německy psané rozhodnutí obdržel starosta Mařatic 16. dubna 1943 ve večerních hodinách. Následujícího dne muselo ukončit svou činnost obecní zastupitelstvo a finanční komise. Později došlo k předání hospodářství obce do rukou zástupců města. V obci byla ponechána jen „Úřadovna“, která vyřizovala nejdůležitější hospodářské a zásobovací záležitosti. Předpověď zastupitelů o nespokojenosti občanů s městskými úřady se vyplnila:

„Naši občané, srovnávající úřadování dřívější s novým, žehrali na tento nový řád. Odsuzovali neochotu městských úředníků, zvláště těch, kteří byli za války dosazeni; způsob jakým byly pronajímány pole, ovocné stromy aj., stěžovali si na šikanování

⁹⁸ *Protokol obecního zastupitelstva ze dne 30. prosince 1941.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 9a, Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1937–1943).

obecními strážníky, kteří příliš horlivě vybírali pokuty za poklesky proti nařízení o zatemňování bytů a hlavně se vinila správa města, že ničeho nepodniká pro zvelebení obce, ač převzala od nás značná aktiva.“⁹⁹

Sloučení se sousedními obcemi neposkytlo městu pouze pozemky, ale i obyvatele, o něž se nyní muselo postarat. Městské úřady neměly dostatek času, aby vyřizovaly záležitosti, které jim občané bývalých obcí adresovali. V mírových časech by možná městští úředníci byli více přístupní ke každodenním požadavkům. Nepříznivá doba si ale především vyžadovala řešení nejnutnějších záležitostí spojených s válečným stavem.

Sloučení je vnímáno odlišně z pohledu obecního a městského kronikáře. Podle obecního kronikáře se jednalo o porušení demokratických zásad a spojení s městem je hodnoceno negativně.¹⁰⁰ Naopak kronikář Uherského Hradiště považuje sloučení za novou etapu ve vývoji města. Jím vypracovaný stručný přehled historie města a okolních obcí prezentuje Uherské Hradiště jako přirozené kulturní a politické centrum.¹⁰¹ Postoje obou kronikářů odráží rozdílné názory vesnického a městského obyvatelstva na danou problematiku. Většina obyvatel Mařatic nesouhlasila se sloučením a rozhodnutí ministerstva vnitra považovala za diktát, vnucený obci proti její vůli. Naopak město spatřovalo ve spojení s okolními obcemi přínos pro všechny strany. Zvětšilo své pozemky a přidružené obce se stali součástí kulturního centra moravského Slovácka.

4.6 Osvobození

Úspěchy Rudé armády na východní frontě a její vytrvalý postup směrem na Slovensko vzbuzovaly v obyvatelích českých zemí naději na brzké osvobození. Německá armáda budovala pro zpomalení jednotek Rudé armády zákopy. Výstavba silného opevnění kolem Uherského Hradiště byla zahájena v lednu 1945. Nad Mařaticemi vyrostly protitankové zákopy; od Staré Moravy přes Zelnici a Kopce až k Sadům vznikly zátarasy.¹⁰²

⁹⁹ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 66–67.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 66.

¹⁰¹ *Kronika Uherského Hradiště (1933–1949)*, s. 235–248.

¹⁰² ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*, s. 294.

Ustupující německé a maďarské jednotky procházely okolím Uherského Hradiště od dubna 1945:

„Nejčilejší ruch nastal po setmění. Tu projížděly po jarošovské silnici sem a tam dlouhé kolony trénu, dělostřelectva a zbytku rozbité maďarské armády. Zajímavé, že ještě za těchto poměrů namalovali si Němci na své vozy různá hesla mající vzpružiti pokleslou mysl svých vojáků a optimisticky hlásali, že oni válku ještě vyhrají. Některé z těchto transportů u nás i přenocovaly.“¹⁰³

Pohled na tyto kolony utvrdil obyvatele ve víře, že válka brzy skončí. Zajisté i velitelé transportů tušili, jak válka pro Německo dopadne. Optimistická hesla měla udržet ve vojsku kázeň a tím předejít neorganizovanému ústupu.

Sovětská vojska pod velením generálplukovníka Filipa Fedosejeviče Žmačenka zahájila 26. dubna ofenzívu na moravskoslovenském pomezí a zakrátko dorazila k Uherskému Brodu. Ruská letadla provedla rychlý nálet nad Uherským Hradištěm, kde shozené bomby zničily tiskárnu na Mariánském náměstí a poškodily budovu mateřské školy, ve které sídlilo gestapo. Postup sovětské armády byl zastaven před Uherským Hradištěm díky dříve zbudovanému systému zákopů.¹⁰⁴

Německým vojákům hrozilo obklíčení, a proto se rozhodli ustoupit:

„V noci 30. dubna Němci skutečně z obce odtáhli nejsouce nikým rušení a aniž by bylo došlo k otevřenému boji s partyzánskými jednotkami, jak tomu bylo např. v Popovicích. Jakýmsi signálem, že Němci opouštějí náš kraj, byla ohlušující rána v 2 hod. v noci způsobená vyhozením do vzduchu železného moravního mostu, jež otrásla v Mařaticích nejen okny, ale i celým stavením.“¹⁰⁵

Německým vojákům se podařilo opustit pozice a nevzbudit pozornost sovětské armády. Vyhození mostu přes řeku Moravu mělo ustupujícím jednotkám dopřát náskok před Sověty. Kronikářova zmínka o střetu mezi Němci a partyzány

¹⁰³ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 99.

¹⁰⁴ ČOUPEK, Jiří a kol.: *Politické proměny města od roku 1848*, s. 294.

¹⁰⁵ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 101.

v Popovicích odkazuje k události, při níž partyzáni postříleli ustupující německé vojáky.

Nedlouho po odchodu německých vojsk uvědomilo pár mařatických občanů sovětské vojáky, že se Němci stáhli. I po této zprávě zachovali vojáci ostražitost a postupovali do Mařatic velmi obezřetně. Jeden z místních musel jít před nimi a střílet do vybudovaných bunkrů. Vojáci byli po vstupu do Mařatic s nadšením uvítáni:

„Bylo až dojemné, když vyšší ruský důstojník jedoucí na koni zastavil u malého hošíka mávajícího národní vlajkou, zdvihl jej k sobě a políbil. Na tváři ošlehané útrapami války objevil se úsměv, snad i vzpomínka na domov. Slovanské srdce promluvilo svou přirozenou řečí. I naše srdce překypovala tehdy radostí, jež se nedala ani slovy vyjádřiti, přátelé i vzájemně málo známí lidé tiskli si ruce. Jen člověk zlého srdce mohl tehdy stříkati jedem nenávisti a zkaliti jiným tuto krásnou chvíli.“¹⁰⁶

Lidé považovali sovětské vojáky za hrdiny, kteří je osvobodili od německých okupantů. Ozývala se však i nelichotivá slova na adresu osvoboditelů. Z kronikářova zápisu se nedá určit, k čemu kritika směřovala. Mohly být kritizovány násilnosti vůči civilnímu obyvatelstvu, ke kterým docházelo na územích osvobozovaných Sověty. Také mohly být vysloveny obavy o rozšíření sovětského vlivu a posílení komunistické strany.

Průběh osvobozovacích akcí na Uherskohradištsku se obešel bez ozbrojených střetů mezi obyvateli Mařatic a ustupující německou armádou. Díky tomu nedošlo během posledních dnů války ke ztrátám na životech. Nyní mohli občané čekat na výsledek pražského povstání, konečné osvobození Československa a konec války.

Většině obyvatel Mařatic se během válečných let podařilo vyhnout se konfliktu s německou správou. Pouze několik jedinců postihly tresty za napomáhání odbojovým skupinám. Osvobození republiky zbavilo občany strachu před německou

¹⁰⁶ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 103–104.

perzekucí. Ožila rovněž naděje, že sloučení s Uherským Hradištěm bude prohlášeno za protiprávní a obec získá opět samostatnost.

5 Od osvobození k definitivnímu sloučení s Uherským Hradištěm

Politický systém poválečného Československa se oproti předmnichovskému zásadně změnil. Nové složení vlády bylo výsledkem jednání mezi londýnským a moskevským zahraničním odbojem probíhajícími v Moskvě a později v Košicích. Košický vládní program stanovil v jednom ze svých článků zákaz pravicově orientovaných politických stran. Povoleny byly pouze následující strany: sociální demokraté, národní socialisté, lidovci, slovenští demokraté a komunisté. Poslední ze jmenovaných byli ovšem reprezentováni dvěma stranami – KSČ a KSS. Dále došlo k vytvoření Národní fronty Čechů a Slováků, v níž měli být zastoupeni představitelé všech povolených stran.¹⁰⁷

Změna systému se dotkla také správy obcí. Namísto obecních zastupitelstev nastoupily místní národní výbory (MNV). Bezprostředně po osvobození Mařatic svolala komunistická strana schůzi do vinohradského sklepa Aloise Šimka. Komunisté se domluvili s představiteli ostatních politických stran na utvoření sedmičlenného revolučního místního národního výboru (později místní národní výbor, počet členů v následujících měsících vzrostl), jenž měl převzít vedení obce. Ten ihned odmítl uznat sloučení Mařatic s Uherským Hradištěm (z roku 1943) a pracoval nezávisle na městských úřadech. MNV si vytyčil tyto cíle: utvoření občanských hlídek, odstraňování silničních zábrán a pomoc při stavbě nového mostu přes řeku Moravu, upravení školy pro zahájení vyučování, zajištění německého majetku a likvidaci zbudovaných zákopů.¹⁰⁸

Nenávist k německé menšině a kolaborantům, kterou pociťovala poválečná česká společnost, zasáhla také Mařatic. Výsledky posledního prvorepublikového sčítání lidu z roku 1930 ukazují, že v obci žili převážně občané české národnosti. K německé se v tomto roce nepřihlásil nikdo z obyvatel.¹⁰⁹ Pár občanů německé národnosti se do obce pravděpodobně přistěhovalo během války. Jejich nemovitý majetek se nacházel především ve Vinohradech. Po válce byl zkonfiskován a přidělen vybraným občanům obce. Konfiskace se nevyhnula ani majiteli mařatické cihelny Vojtěchu Stanclovi. Kvůli obvinění z kolaborace mu byla cihelna odňata.¹¹⁰

¹⁰⁷ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s. 249–251.

¹⁰⁸ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 106–108.

¹⁰⁹ BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 (okresy Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov)*, s. 46.

¹¹⁰ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 108–109.

Rozhodnutí o zkonfiskování majetku a prohlášení o národní spolehlivosti náleželo do kompetencí MNV. V protokolech ze schůzí užší rady MNV se nachází mnoho zápisů o prověřování národní spolehlivosti, jako například následující úryvek:

„Členové rady po uvážení usnesli se v této schůzi by vyšetřovací komisi bylo sděleno, že jmenovaná při každé německé oslavě vyvěšovala německé prapory. Její chování bylo vůči místnímu občanstvu vspupné a že jako pravá Češka se nechovala.“¹¹¹

Mezi lidmi, kterým bylo upřeno potvrzení o národní spolehlivosti, se zajisté nacházeli i ti, jež se nedopustili kolaborace s nacisty. Za některými obviněními se mohly skrývat sousedské pomluvy nepodložené pádnými důkazy, ale postačující k zahájení vyšetřování.

Brzy po osvobození se začalo s likvidací zákopů na obecním katastru. Odklízeč práce vykonávali místní občané. Jednalo se o nebezpečnou práci, protože kromě zákopů musela být zneškodněna i nevybuchlá munice. Nastražená mina se stala osudnou praporčíku Josefu Manderlovi, který se po osvobození vrátil zpět do Mařatic.¹¹² Odstranění munice muselo být provedeno co nejrychleji, aby mohla být pole připravena k obdělávání.

Uklidnění veřejného života přinesl rok 1946. V květnu tohoto roku se uskutečnily volby do Ústavodárného Národního shromáždění. Pro české země kandidovaly čtyři politické strany. Každá se snažila získat pro svou stranu co nejvíce voličů. Vítězně vyšla z voleb komunistická strana.¹¹³ Také v Mařaticích zvítězili - s celkovým počtem 438 hlasů - komunisté. Za nimi se umístili lidovci (240 hlasů), sociální demokraté (236 hlasů) a národní socialisté (191 hlasů). Místní národní výbor byl obnoven poměrně dle výsledků voleb do Ústavodárného Národního shromáždění. Komunisté obdrželi v obci sedm mandátů, lidovci a sociální demokraté čtyři a národní socialisté tři mandáty.¹¹⁴ Výsledky celostátních voleb měly přímý dopad na složení samosprávných orgánů v celém Československu. Komunisté posílili své

¹¹¹ *Protokol o schůzi užší rady MNV ze dne 6. října 1945.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 11, Protokoly obecní rady (1941–1947).

¹¹² *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 112.

¹¹³ BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl, s. 254, 258.

¹¹⁴ *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 122–123.

pozice nejen ve vládě, ale také se dostali do vedení místních a okresních národních výborů.

Myšlenka na utvoření Velkého Hradiště nezanikla ani po osvobození republiky. Jak již bylo řečeno výše, MNV v Mařaticích prohlásil rozhodnutí ministerstva vnitra z roku 1943 o sloučení s městem za neplatné. Okresní národní výbor Uherského Hradiště rovněž potvrdil neplatnost spojení, ke kterému došlo během nacistické okupace. Zároveň však hodlal zaslat návrh ministerstvu vnitra, aby se Mařatice, Derfle a Staré Město staly opět součástí Velkého Hradiště. Správu celku měl vykonávat nově zřízený místní národní výbor, ve kterém by byly zastoupeny všechny obce.¹¹⁵ ONV se snažil přesvědčit okolní obce, aby dobrovolně souhlasily se sloučením s městem. Dobrovolné spojení by v budoucnu zabránilo námitkám, které směřovaly proti vnucenému diktátu z roku 1943. Pro uklidnění místních národních výborů, které nechtěly přijít o rozhodující slovo v obcích, nabízel ONV vytvoření společného MNV, jež by do určité míry rozhodoval o správě obcí.

Mařatice se opět rozhodly nevyjít návrhům ONV vstříc:

„Obec Mařatice již od 1. května 1945, tedy po dobu 9 měsíců, spravuje samostatný místní národní výbor, utvořený již v době okupace ke spokojenosti všeho občanstva, jehož zájmů jako drobných zemědělců by v nově utvořeném celku, který by byl daleko méně pružný nebylo v dostatečné míře dbáno. Není zde za daného stavu také žádných závažných okolností a společných zájmů, pro které by k nové společné správě obcí mělo dojít, naopak by to vyvolalo chaos a zmatek v hospodářství obce a nespokojenost občanů. Také okolnost, že v eventuálním řízení o sloučení nastupuje v případě společné správy slyšení společného orgánu na místo slyšení orgánů jednotlivých obcí je pro místní národní výbor velmi závažné, neboť zástupci obce Mařatic, by byli vždy přehlasováni ostatními členy společného orgánu a nemohli by svobodně a otevřeně projevit svoje stanovisko a uplatnit požadavky obce Mařatic pro případ sloučení zmíněných obcí, což by nebyl jistě postup demokratický.“¹¹⁶

¹¹⁵ *Dopis ONV v Uh. Hradišti adresovaný MNV v Mařaticích ze dne 16. ledna 1946.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 9, inv. č. 40, Sloučení Uherského Hradiště a Mařatic (1941–1947).

¹¹⁶ *Dopis MNV v Mařaticích zaslaný ONV v Uh. Hradišti ze dne 29. ledna 1946.* In: SOKA UH, fond AO Mařatice, kart. 9, inv. č. 40, Sloučení Uherského Hradiště a Mařatic (1941–1947).

Ze zamítavé odpovědi je patrné, že občané obce stáli za MNV a odmítali spojení s městem.

Jednání s obcemi nevedlo k dohodě. MNV v Derfli neměl sice proti sloučení námitky, ale Staré Město souhlasilo se spojením pouze v případě, pokud budou souhlasit i Mařatice s Derflí.¹¹⁷ Výše uvedený úryvek z dopisu MNV v Mařaticích již naznačil, jaké stanovisko ke sloučení obec zaujímal. V průběhu následujících měsíců si svůj postoj nerozmyslela. Vzhledem k nemožnosti dospět ke shodě všech zúčastněných, rozhodlo se Uherské Hradiště v září 1946 zaslat zemskému národnímu výboru návrh na nedobrovolné sloučení s okolními obcemi. Mezi důvody, vedoucími k tomuto kroku, město uvedlo malou rozlohu katastru, která brání jeho dalšímu rozvoji, poukázalo na zjednodušení správy a zvýšení hospodářské kapacity. Námitky Mařatic město popsalo jako sousedskou rivalitu, jež nepředstavuje vážný důvod, proč by nemělo ke sloučení dojít. Zemský národní výbor žádosti města dne 30. června 1947 vyhověl.¹¹⁸

MNV v Mařaticích nehodlal přijmout opětovné sloučení s městem a podal odvolání k ministerstvu vnitra. V odvolání uvedl důvody, které ho vedou k odmítnutí sloučení. Hlavní námitky byly následující: nesouhlas obyvatel vesnice (MNV navrhoval provedení plebiscitu), větší poplatky a dávky vybírané městem a neosvědčení sloučení během okupace, spočívající v neodborném vedení zemědělských záležitostí a neporozumění městských úřadů pro potřeby obyvatel obce. MNV také apeloval na právní řád lidově demokratické republiky, který má především dbát na vůli lidu.¹¹⁹ Odvolání představovalo jedinou možnost, jak zvrátit rozhodnutí zemského národního výboru. Členové MNV moudře navrhovali - pro zjištění názoru místních obyvatel - provedení plebiscitu. Pokud by byl proveden, je pravděpodobné, že by se většina občanů vyslovila proti sloučení s městem (s ohledem na relativně čerstvé zkušenosti ze sloučení v roce 1943).

Ministerstvo vnitra odmítlo odvolání vyhovět. Zdůraznilo výhody, plynoucí pro Mařatice ze sloučení – zejména kulturní a hospodářský přínos. Vyšší poplatky, kterých se MNV obával, ministerstvo připustilo, ale zároveň zdůraznilo, že tyto poplatky budou vyváženy budoucím rozvojem nové obce. Zmínku MNV o sloučení

¹¹⁷ *Kronika Uherského Hradiště (1933–1949)*, s. 384.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 384–385.

¹¹⁹ *Protokol o schůzi MNV ze dne 28. července 1947*. In: SOkA UH, fond MNV Mařatic, kart. 1, inv. č. 1, Protokoly schůzí MNV (1945–1947).

za nacistické okupace odmítlo ministerstvo brát v potaz jako nesrovnatelnou se současnou situací.¹²⁰ Zamítnutím odvolání se MNV v Mařaticích musel podřít rozhodnutí o vytvoření jednoho celku s městem. Poslední zasedání MNV se uskutečnilo 14. prosince 1947, na němž předseda poděkoval všem členům za spolupráci v uplynulých letech a MNV rozpustil.¹²¹ Mařatice, Derfle a Staré Město se 1. ledna 1948 staly městskými částmi Uherského Hradiště.¹²²

¹²⁰ *Dopis ministerstva vnitra adresovaný MNV v Mařaticích ze dne 6. listopadu 1947.* In: SOkA UH, fond AO Mařatic, kart. 9, inv. č. 40, Sloučení Uherského Hradiště a Mařatic (1941–1947).

¹²¹ *Protokol o schůzi MNV ze dne 14. prosince 1947.* In: SOkA UH, fond MNV Mařatic, kart. 1, inv. č. 1, Protokoly schůzí MNV (1945–1947).

¹²² *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*, s. 152.

6 Významné stavby na území Mařatic

V průběhu staletí vznikla na katastru Mařatic řada drobných sakrálních památek, ale i několik pozoruhodných objektů. Některé z nich se již nedochovaly (Stanclova cihelna), některé změnilы svůj původní účel (z bývalé sýpky se stala výrobní kočárů, nyní zrekonstruovaná slouží jako Hotel Koniček). Morové epidemie připomínají socha sv. Rozálie, datovaná r. 1715, a boží muka pod Vinohradskou ulicí z r. 1713. Nejvýznamnější památkou je kostel Nanebevzetí Panny Marie z r. 1610, který je součástí hřbitovního areálu. Velkému zájmu se těší vinné sklepy ve Vinohradské ulici, která je tzv. zlatou uličkou Mařatic.

6.1 Kostel Nanebevzetí Panny Marie a hřbitov

Roku 1610 se vlivný hradištský měšťan Václav Kulíšek rozhodl založit nad Mařaticemi kostel. K jeho zbudování ho přivedla silná katolická víra, kterou se snažil posílit v době rozmáhající se reformace.¹²³ Kulíškův zájem o kostel neskončil jeho vybudováním. Nadále jej dotoval a daroval mu lán polí, roboty a desátky ze vsi Popovice, Jarošov, Podolí a Mařatic.¹²⁴ Později se Kulíšek stal i druhým mařatickým farářem.¹²⁵

Kostel prošel v průběhu staletí několika úpravami. V 18. století byl vybaven barokním oltářem, na němž je vyobrazeno Nanebevzetí Panny Marie, a loď kostela byla druhotně zaklenuta. Během let 1850–1858 došlo k nutným opravám a vybavení kostela novými stolicemi a varhanami. Kvůli zatížení stavebních konstrukcí vlhkostí bylo v průběhu 20. století provedeno několik pokusů o vysušení základů.¹²⁶ Tyto opravy ale nevedly k trvalému odstranění problému. Kostel se vinou vlhkosti začal naklánět a obvodové zdi popraskaly. Proto od roku 2008 do roku 2012 probíhaly náročné práce na záchranu této památky.¹²⁷

V okolí kostela byl roku 1784 zřízen městský hřbitov, protože starý hřbitov u františkánského kláštera byl josefínskými církevními reformami zrušen. Přesto

¹²³ TEŤHAL, Vladimír: *Farnost a dějiny duchovních zápasů*. In: ČOUPEK, Jiří a kol.: Uherské Hradiště – královské město na řece Moravě. Uherské Hradiště 2007, s. 148–149. Dále jen: TEŤHAL, Vladimír: *Farnost a dějiny duchovních zápasů*.

¹²⁴ KOMENDOVÁ, Nelly: *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mařaticích*. In: *Ingredere Hospes*, roč. 2, 2009, s. 35. Dále jen: KOMENDOVÁ, Nelly: *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mařaticích*.

¹²⁵ Václav Kulíšek se nechal po smrti manželky vysvětit na kněze. TEŤHAL, Vladimír: *Farnost a dějiny duchovních zápasů*, s. 148–149.

¹²⁶ KOMENDOVÁ, Nelly: *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mařaticích*, s. 36–37.

¹²⁷ KAPINUS, Oleg: *Mařatice: dělníci zachraňují kostel*. Slovácký deník, č. 147, 24. 6. 2008, s. 1.

většina občanů Mařatic byla pochovávána na hřbitově v Derfli, neboť obec Mařatice náležela pod derflanskou farnost. Až ve dvacátých letech 20. století odkoupila obec od města část pozemků v rámci městského hřbitova a později zde zřídila vlastní hřbitov.¹²⁸

Hřbitov zdobí řada uměleckých děl. Jedná se např. o *Ženu s liliemi* od Franty Úprky, plastika truchlící ženy od Julia Pelikána, náhrobní reliéf od Bohumila Kafky, empírový náhrobek rodiny Pražákovy (zřízený po smrti Aloise Pražáka, který byl v letech 1879-1892 ministr rakouské vlády).¹²⁹

6.2 Sklepy ve Vinohradské ulici

První doložená zpráva o existenci vinogradů, umístěných na svazích vzdálených asi půl kilometru od jádra Mařatic, se vztahuje k roku 1524. V tomto roce uzavřel velehradský klášter úmluvu s Uherským Hradištěm, díky níž si měšťané mohli kupovat již existující vinice a zakládat nové. Vedle občanů města vlastnili vinohrady i rolníci z Mařatic. Cesta nad vinohrady tvořila hranici mezi městskými vinohrady, které byly označovány jako „panské“ od „selských“ vinogradů, nacházejících se v Prostřední a Soví hoře. Několikrát byly zničeny nájezdy cizích vojsk, vždy však došlo k jejich obnově. V průběhu 19. a první polovině 20. století se počty vinařů snížili, protože rolníci se zaměřili na výnosnější ovocnářství a obilnářství. Oživení vinařské tradice přinesla léta po druhé světové válce. V roce 1998 vzniklo občanské sdružení Vinaři Mařatice, které pořádá regionální soutěžní ochutnávky, při nichž každý z pěstitelů vinné révy usiluje o získání titulu Šampion odrůdy. Soutěž se koná vždy 1. května na Zimním stadionu v Uherském Hradišti.¹³⁰

Přitažlivost vinařské tradice a vína, jako lahodného moku, dokládají návštěvy významných uměleckých osobností od konce 19. století. Ty především navštívily sklep dr. Františka Vysloužila. Jednalo se např. o Aloise Jiráska, Aloise Mrštíka, Josefa Holečka a Josefa Merhauta. Také umělec Joža Úprka, známý svými kresbami moravského venkova, zavítal několikrát do zdejších vinných sklepů. Vyzdobil nástěnnými malbami interiér sklepa patřícího Josefu Stanclovi. Dalším

¹²⁸ *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*, s. 17, 97–99.

¹²⁹ BATŮŠEK, Stanislav: *Hřbitov v Mařaticích*. Slovácké noviny, č. 2, 10. 1. 1996, s. 2.

¹³⁰ KOVÁŘŮ, Věra a kol.: *Mařatice – Vinohrady. Ze života vinařské dědiny*. Uherské Hradiště 2009, s. 4. Dále jen: KOVÁŘŮ, Věra, a kol.: *Mařatice – Vinohrady. Ze života vinařské dědiny*.

majitelem vinného sklepa, ke kterému rádi zavítali umělci, byl František Kretz, jenž se zabýval studiem lidového umění. Jeho hosty byly Antonín Slavíček, Jaroslav Goll a Božena Benešová.¹³¹

Vinohradská ulice prošla v průběhu staletí architektonickými úpravami. Nejdříve si hradišťští měšťané budovali pouze sklepy umístěné poblíž potoka, který ulicí protéká. Později se k vinným sklepům přidaly i obytné domy připomínající městskou architekturu. Oproti propracovanějším měšťanským domkům stavěli rolníci z Mařatic jednoduché domky nad sklepem, tzv. *búdy*. Jednoduché obytné domy představovali bohatí měšťané na reprezentativní vily. V jejich zahradách stávaly altány, které se však do dnešních dnů téměř nezachovaly. Zvýšený zájem o bydlení v této lokalitě ve druhé polovině 20. století zapříčinil další stavební ruch. V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století vznikaly bohužel novostavby, které narušily ráz okolní architektury. I přes tyto necitlivé zásahy se dochovalo několik historických objektů. Nejstarší dochovaný dům se sklepem pochází z roku 1739. Tento objekt je nemovitou kulturní památkou, ale dlouhodobě chátrá a nejsou patrné žádné kroky k jeho záchraně. Mezi další významné historické budovy patří např. vinný sklep U Marholtů, vinný sklep Synot, Mohauptův sklep, sklep U Lisu, Braunův sklep, Stanclův sklep a restaurace U Dvořáků.¹³²

Řada objektů ve Vinohradské ulici byla v posledních letech úspěšně zrekonstruována a dělají tak vzornou vizitku svým majitelům. Proto se tato ulice v posledních letech stala i výchozím bodem tisíců krojovaných účastníků *Slováckých slavností vína a otevřených památek*. Po dobu trvání slavností jsou nabízena vína z vyhlášených lokalit Moravy. Vinné sklepy jsou během této události zpřístupněny veřejnosti, jež může nahlédnout do jinak nepřístupných interiérů, v rámci programu *Putování Vinohradskou ulicí za vínem a zpěvem*.¹³³

Město Uherské Hradiště si uvědomuje jedinečnou atmosféru Vinohradské ulice a společně s holdingem Synot jí věnuje náležitou péči.

¹³¹ KOVÁŘŮ, Věra: *Přátelé vína a vinogradů v Mařaticích*. Dobrý den s Kurýrem, č. 33 18. 8 2008, s. 13.

¹³² KOVÁŘŮ, Věra a kol.: *Mařatice – Vinohrady. Zde života vinařské dědiny*, s. 30–45.

¹³³ Tamtéž, s. 55.

Závěr

Poslední tři desetiletí ve vývoji Mařatic jako samostatné obce, přinesly do života obyvatel převratné změny. Vyhlášení Československé republiky, všeobecné volební právo, nezdařený komunistický puč a útrapy druhé světové války ovlivnily další politický vývoj obce; elektrifikace a stavba nové školy znamenaly zkvalitnění životní úrovně obyvatel. Rovněž vybudování dočasného polního letiště přidalo obci na důležitosti a atraktivnosti. Změny nastaly i ve vztahu k městu, které – s cílem zvětšit svůj katastr – usilovalo o odkoupení vybraných mařatických pozemků. V průběhu války dokonce došlo k nedobrovolnému sloučení obce s městem, ale po osvobození bylo anulováno. Představitelé obce se zaměřili na odstraňování následků okupace. Záhy se však museli potýkat s opětovnými snahami města o připojení Mařatic. I přes protesty členů MNV došlo k 1. lednu 1948 ke sloučení.

Sloučením vyvrcholila léta společného soužití Mařatic a Uherského Hradiště. V letech a desetiletích následujících došlo ke stavebnímu splynutí s městem, ať už díky výstavbě rodinných domů, tak i panelových sídlišť. Zejména panelová sídliště narušila původní vesnický ráz Mařatic, ale na druhou stranu poskytla dostatek bytů pro obyvatele Uherského Hradiště a okolí. Dnes už jen udržované vinné sklepy ve Vinohradské ulici a několik zachovalých usedlostí v jádru původní obce připomíná dobu, kdy Mařatice netvořily městskou část, ale byly samostatnou obcí, zaměřenou převážně na zemědělství.

Informace pro svou práci jsem čerpala především z archívních pramenů se zaměřením na hlavní politické události, včetně jejich dopadu na život v obci, a vnitřní vývoj v Mařaticích v posledních letech jejich samostatné existence. Další možný směr bádání vidím v oblasti zpracování informací ekonomického charakteru, tzn. se zaměřením na hospodářský vývoj v obci.

Závěrem bych chtěla na tomto místě vyzdvihnout zásluhu kronikáře Antonína Mrkvy, jehož zápisy, i přes svůj subjektivní charakter, poskytují historicky cenné informace o životě v obci Mařatice.

Seznam pramenů

- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. kovová skříň, inv. č. 1, *Kronika obce Mařatic (1220–1935)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. kovová skříň, inv. č. 2, *Kronika obce Mařatic (1936–1947)*.
- SOkA UH, fond AM UH III, kart. 1, inv. č. 1, *Kronika Uherského Hradiště (1931–1933)*.
- SOkA UH, fond AM UH III, kart. 1, inv. č. 2, *Kronika Uherského Hradiště (1933–1949)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 1, inv. č. 6, *Protokolární kniha obecního výboru a obecního zastupitelstva (1918–1922)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 1, inv. č. 7, *Protokolní kniha obecního zastupitelstva (1922–1928)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 1, inv. č. 8, *Protokolární kniha o schůzích obecního zastupitelstva (1929–1933)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 9, *Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1933–1937)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 9a, *Protokolární kniha schůzí obecního zastupitelstva (1937–1943)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 10, *Zápisý obecní rady (1924–1933)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 2, inv. č. 11, *Protokoly obecní rady (1941–1947)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 9, inv. č. 40, *Sloučení Uherského Hradiště a Mařatic (1941–1947)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 11, inv. č. 41, *Volby obecního zastupitelstva (1931–1938)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 13, inv. č. 59, *Překatastrování obecních pozemků pro kasárna (1932–1938)*.
- SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 14, inv. č. 73, *Elektrizace obce (1929–1940)*.

SOkA UH, fond AO Mařatice, kart. 15, inv. č. 79, *Stavba školy (1907–1931)*.

SOkA UH, fond MNV Mařatice, kart. 1, inv. č. 1, *Protokoly schůzí MNV (1945–1947)*.

Československý stát. Slovácké noviny, č. 58, 6. 11. 1918, s. 1.

Volební právo do obcí. Slovácké noviny, č. 64, 4. 12. 1918, s. 1.

Ponížili nás, ale i nám přijde den. Slovácké noviny, č. 40, 6. 10. 1938, s. 1.

Seznam literatury

- BARTOŠ, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 (okresy Uherské Hradiště, Uherský Brod, Hodonín, Kyjov)*, VIII. sv. Ostrava 1982.
- BATŮŠEK, Stanislav: *Hřbitov v Mařaticích*. Slovácké noviny, č. 2, 10. 1. 1996, s. 2.
- BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny země Koruny české*. 2. díl. Praha 1992.
- ČOUPEK, Jiří a kol.: *Uherské Hradiště – královské město na řece Moravě*. Uherské Hradiště 2007.
- HUBÁČEK, Jan: *Letiště v Uh. Hradišti – Mařaticích*. Slovácko, roč. 49, 2007, s. 275–283.
- KAPINUS, Oleg: *Mařatice: dělníci zachraňují kostel*. Slovácký deník, č. 147, 24. 6. 2008, s. 1.
- KOMENDOVÁ, Nelly: *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mařaticích*. In: *Ingredere Hospes*, roč. 2, 2009, s. 33–39.
- KOVÁŘŮ, Věra: *Přátelé vína a vinohradů v Mařaticích*. Dobrý den s Kurýrem, č. 33 18. 8 2008, s. 13.
- KOVÁŘŮ, Věra a kol.: *Mařatice – Vinohrady. Ze života vinařské dědiny*. Uherské Hradiště 2009.
- NEKUDA, Vladimír a kol.: *Uherskohradištsko*. 2. vyd. Brno 1992.
- PACNER, Karel: *Osudové okamžiky Československa*. Praha 2001.

Resumé

This bachelor thesis deals with the history of village Mařatice from the declaration of the Czechoslovak republic in 1918 to the unification of the village with neighbouring town Uherské Hradiště in 1948. It describes the main political events which influenced the life in the whole republic; e.g. the declaration of the Czechoslovak republic, the unsuccessful communistic putsch, Munich agreement and the second world war; with their impact on the village Mařatice. The thesis also focuses on the inner development of the village, e.g. the electrification, the foundation of new school building and the relationships with Uherské Hradiště. At the end of the thesis, there is a brief mention of historic buildings which can be found within borders of the village.

Anotace

Jméno a příjmení autora: Gabriela Taláková

Název katedry a fakulty: Katedra historie, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Název práce: Dějiny obce Mařatice 1918–1947

Název práce v angličtině: History of Village Mařatice 1918–1947

Klíčová slova: Mařatice, regionální dějiny, první polovina 20. století

Anotace: Tato bakalářská práce se zabývá historií obce Mařatice od vyhlášení Československé republiky v roce 1918 do sloučení obce s městem Uherským Hradištěm v roce 1948. Popisuje hlavní politické události v Československu s jejich dopady na obyvatelstvo Mařatic. Práce se také zaměřuje na vnitřní vývoj obce, např. elektrifikaci a vztahy s Uherským Hradištěm.

Anotace v angličtině: This bachelor thesis deals with the history of village Mařatice from the declaration of the Czechoslovak republic in 1918 to the unification of the village with the town Uherské Hradiště in 1948. It describes the main political events in Czechoslovakia with their impacts on the inhabitants of Mařatice. The thesis also focuses on the inner development, e.g. the electrification and the relationships with Uherské Hradiště.

Jazyk práce: český

Rozsah práce: 13 318 slov